Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, УРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ...-hээ гарана. | № 97 (18420) | 1990 оной апрелиин 26, четверг | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦК-да ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

республиканудай ЦК-нуудай, комуудай, обко- эдэн горкомуу- ай секретарь- апрелиин 23—24- да боложо, мү- байдалда партиин политическэ ху- удалнууд тэрээн элсэгдэhэн бай-

гай Үзэл сурта- даагша А. С. Кап- э, КПСС-эй ЦК- ой гэшүүн, ЦК- В. А. Медведев

Компартиин арь Д. Х. Хами- Воронежскэ об- арь В. И. Зару- Хабаровска край- арь Г. Н. Гонча- Челябинска об- арь Ю. М. Алек- СССР-эй хэлхеэ министрэй орлогшо Украинын Ком- секретарь Л. М. СС-эй МГК-гай үзэл ые даагша А. И. СС-эй Ленинград- секретарь В. А. эй ЦК-гай Улас- hагые даагшын шо Р. П. Федо- Арадай эрдэм эр гүрэнэй ко- управлениин И. Купцов, Лит- ин (КПСС) Виль- омой секретарь КПСС-эй ЦК- Ниитын эрдэмэй проректор И. А. КПСС-эй ЦК-гай эрилэгшэ Н. Е. ин Компартиин арь В. Г. Гургe- бусад элидхэлые эдэ хабаадаhан

ство хүгжэлтын- үсалгатай шата- э зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ. Олон арбан жэлэй хугасаа соо экономическа байгуулалтые хубилгалгын, гүрэнэй засагые, нацинууд хоорондын харилсаануудай hалбарие хубилгалгын үзэгдөө дуулдаагүй үргэн ехэ программанууд бэелүүлэгдэжэ эхилээ. XXVIII съездэдэ бэлдэжэ байhан партиин ажал ябуулгада тон шэнэ шата эхилбэ. Энэ шатын гол онсо шухала юумэниинь юуб гэхэдэ, энээнhээ хойшо бусад политическэ хүсэнүүдтэй, ниитын хүдэлөөнүүдтэй үрдилдэн зүрилдэлгын эрхэ байдалда КПСС конституционно хэм хэмжээнүүдэй үндэhөөр ажалаа ябуулха юм. Эдэ бүгэдэ КПСС-эй үзэл сурталай ажал ябуулгада тон шэнэ ёhoop, гүнзэгы бодолтойгоор хандаха арга олгохол.

Мүнөө парти дотор үнэтэ шухаг зүйлнүүдые, политическэ, социально-экономическа ба олохон үзэгдэлнүүдые шэнээр сэгнэлгын, хүдэлмэриин гурим ба онол арганудые шэнээр бодожо үзэлгын орёо хүшэр хэрэгые бэелүүлжэ байна. Бодото дээрээ социализм тушаа хараа бодол хубилгагдана. Демократическа, энэрхы ёhото гол ёhонуудай үндэhөөр шэнэдхэгдэhэн социализм байха гээшэ гү, али юрэнхыдоо тэрэ усадхагдаха юм гү гэhэн асуудал табигдана. Социальна талаараа урмаа хухаржа, партиин стратегическэ хараа шугамые, марксистско-ленинскэ hургаалай үндэhэ hуурие бүруушаан шүүмжэлхэ ябадалтай огто эбсэжэ болохогүй гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ. Алишье талаhaa иимэ шүүмжэлэлэй гараа haaнь...

XXVII съезд дээрэ абтаhан хараа шугамhaa Политбюро болон КПСС-эй ЦК хадуураа юм ха, политикын далан руу партие түлхихэ ябадалтай эбсээ, ниитын хүгжэлтын хараа бодол тэрээндэ үгы байна гэхэ мэтэ үгэнүүдые сонособо болоно. Боложо байhан хубилалтануудые ойлгохогүй ябадал эндэ үлүү гарана гээшэ гү, али хуушанай тала баримталдаг, революцида зүрюу харша хүсэнүүдэй зүгhөө хубилган шэнэдхэлгын нэрэ хүндые зорюута буурулха гэhэн ябадалай гаргагдажа байhан тухай эндэ хэлэхэнь хүшэр юм. Общество дотор политика үргэнөөр нэбтэрүүлгэ, олондо мэдээсэлгэ болон демократие үргэдхэлгэ, бэелүүлэгдэжэ байhан хубилалтанууд, тобшолбол, бодото байдал XXVII съездын захяа заабаринуудта тодорхой хубилалтанудые оруулhан байгаа. Шэнэ бодото байдалые, үйлэ хэрэгүүдые хараада абажа, XIX партийна конференци дээрэ, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүд дээрэ партиин стратегическэ хараа шугам гүнзэгырүүлэгдэhэн, тододхогдоhон байгаа. XXVIII съездын үзэмжэдэ табигдаха КПСС-эй ЦК-гай Платформын, КПСС-эй Уставай проектнүүд үзэл сурталые шэнэдхэлгэдэ, ажал ябуулгые зохёохы ёhoop баяжуулгада шухала үүргэ дүүргэнэ. Хуушарhан ёhо гуримуудые баримталан, түрүү хубилалтануудай хараа шэглэлhээ хадуурхагүй, манай hунган шэлэhэн социалис замые шалгахагүй гэhэн хараа бодолнуудые Политбюро, КПСС-эй ЦК батаар бэелүүлнэ. Эдэ асуудалнуудаар үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд сэхэ шууд добтолхы хараа бодол баримталха, политическэ урбагшадта, революциин талые хуурмагаар баримталhан хэбэр үзүүлдэг шэнэ хүтэлбэрилэгшэдтэ, үндэhэ баримтагүй үзэл суртал баримталагшадта, хуушанай ёhо гуримуудые сахигшадта, сепаратистнуудта шиидхэхы шанга харюу сохилто үгэхэ зэргэтэй.

Экономическа хүшэр хүндэ байдалые гаталан дабажа, мүнөөнэй хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулгын замда ороноо гаргаха талаар партиин ба гүрэнэй зургаануудай хараалhан программын үндэhэ hуури дээрэ хубилган шэнэдхэлгын тогтууритай hайн ниитын бухы хүсэнүүдэй нэгэдэхэ гээшэ мүнөө хэзээ хэзээнэйхиhээ шухала удха шанартай гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад тэмдэглээ. Шэнэ эрхэ байдалда үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулхадаа, үндэhэ баримтагүй, нэгэ янза юумэ шууд сэхээр зайсуулха, тэрэниие эрдэм ухаанай үндэhэ hуури дээрэ табиха, арад зоной үндэhэн аша туhые, эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хараада абажа, бүтэмжэтэй hайнаар шэнжэлхэ хэрэгтэй. Энээнтэй дашарамдуулан, ниитын hанал бодолые, политическэ ба ниитын хүдэлөөнүүдтэй хэгдэдэг хүдэлмэриие шэнжэлхэ, үзэл сурталай институдуудай, коммунистнуудай политическэ hуралсалай байгууламжын шатануудые нарижуулан hайжаруулха талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд дурадхагдаба. Хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдтэ шэнэ түлхисэ үгэхын, тэдэниие бүтэмжэтэй hайн замаар дабшуулхын, ниитын политическэ байдалые тогтууритай болгохын тула үзэл сурталай хүдэлмэри шэглүүлэгдэхэ ёhотой, экономическа бодомжодо хуушарhан ёhо гуримуудые зайсуулха, хүн зоной социальна байдалые hайжаруулха талаар залан сэхэ экономическа хубилалтануудта ниитын hанал бодолые бүрилдүүлхэ шухала.

Нацинууд хоорондын харилсаануудай hалбарида ушаржа байhан хангалтагүй үйлэ хэрэгүүдэй дэбэргэгдэжэ байhан эрхэ байдалда үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй урда орёо зорилгонууд табигдана. КПСС-эй мүнөө үеын национальна политика олоной дунда нэбтэрүүлхын, шэнэдхэгдэhэн федерациин ба шэнэ харилсаанай хэлсээнэй үндэhэ hуури дээрэ арадууд болон национальна эблэрэлгые нэгэдүүлхын, бэхижүүлхын тула тэдэнэр ехэ юумэ хэжэ шадаха байна.

КПСС-эй гэшүүдэй үзэл сурталай ба эмхидхэлэй нэгэдэлэй асуудалнуудта, бусад политическэ болон ниитын хүсэнүүдтэй, хүдэлөөнүүдтэй харилсаануудта зүблөөн дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Ороной коммунистнуудта КПСС-эй Центральна Комитедэй нээмэл бэшэгые зүбөөр ойлголго ехэ удха шанартай, энэ талаар эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулха шухала гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдые зогсоохо, хүн зоной hанамжануудаа хэлэлгые, парти доторхи демократие хизаарлаха, КПСС-эй ЦК-гай Платформын проект тухай буруушаан шүүмжэлхэ ябадалые зайсуулха, өөhэдын hанамжануудые хэлэхэ гэхэ мэтые дохёо болгожо абаха ёhогүйбди. Партийна харюусалгын хэмжээнүүд имагтал партида эсэргүү тэмсэл хэдэг эб эе таhалалгын бүлэглэлнүүдэй эдэбхитэй хүтэлбэрилэгшэдтэ хабаатай байна.

Политическэ засагай талаар партиин эрсэжэ байhан ушар үзэл сурталай хүдэлмэриин шэнэ түхэл шэнжэ болохо ёhотой. Тэрэ түүхэтэ эрдэм ухаанда, мүнөө үеын теоретическэ бодолдо, ажал ябуулгада, ниитэ хүн түрэлтэнэй үнэтэ шухаг баялигуудта түшэглэхэ ёhотой. Хубилган шэнэдхэлгэ Ленинэй суртал hургаалнуудые зохёохы ёhoop, гүнзэгыгөөр бодожо үзэхэ асуудал орёо хурсаар табина. Ленинэй суртал hургаалда үнэн сэхэ байха гээшэ тэрэнэй зохёохы хүсые хүгжөөхэ, шэнэ тобшололнуудаар, дүримүүдээр баяжуулха гэhэн удхатай.

Хэблэл тухай Хуулие баталан абалга, олон партиие байгуулга хэблэлтэй КПСС-эй харилсаанда тон шэнэ байдал тогтоохо байна. Өөhэдынгөө хэблэлые хүтэлбэрилгые hайжаруулха, гүрэнэй коммуникационно каналнуудта — телевидени болон радиодо, ниитын эмхинүүдэй ба гүрэнэй зургаануудай газетэнүүдтэ партиин үүргэ нүлөөгэй хуули ёhото зорилгонууд тон шухала удха шанартай болохо юм. Эдэ асуудалнуудай ямараар шиидхэгдэжэ байhанhaa ниитын hанал бодолой түлөө орёо хурса тэмсэлдэ КПСС-эй политическэ нүлөөн, тэрэнэй үүргэ бага бэшээр дулдыдаха байна.

Социальна эдэбхи үүсхэл улам бадаруулагдаха юм гэhэн үндэhэ баримтанууд партида үгы гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ. «Олониитын зохёохы ажал ябуулга» гэhэн Ленинэй суртал мүнөө шэнэ тодорхой удхаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Демократическа, энэрхы ёhото социализмые байгуулха талаар арад зоной эдэбхи үүсхэлые элсүүлэн шэглүүлхэ гээшэ үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй зорилго мүн. Энэ хадаа шэнэдхэгдэhэн Коммунис партиин үндэhэн шухала, холын хараата гол зорилго болоно.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда үзэл сурталай хүдэлмэриин түхэл шэнжэнүүдые, онол аргануудые зүбшэн хэлсэлгэ КПСС-эй ЦК-гай таhагуудта, секторнуудта үргэлжэлүүлэгдэhэн байгаа. Зүблөөндэ хабаадагшад В. И. Ленинэй мавзолейн дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табиба.

В. А. Медведев зүблөөнэй дүнгүүдые согсолбо. Суглаагшадай асуудалнуудта тэрэ харюусаhан байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. А. Манаенков, КПСС-эй ЦК-гай Гүрэнэй-хуулиин таhагые даагша А. С. Павлов, Ниитын-политическэ эмхинүүдтэй хүдэлмэри ябуулха талаар КПСС-эй ЦК-гай таhагые даагша В. А. Купцов болон КПСС-эй ЦК-гай бусад харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

[ТАСС].

МОСКВАДА ЕРЭЭД БАЙhАН ТУХАЙ

Совет правительствын уряалаар албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерээд байhан КНР-эй Гүрэнэй Соведэй Премьер Ли Пэнтэй СССР-эй Президент М. С. Горбачев апрелиин 24-дэ Кремль соо уулзаhан байгаа. Хөөрэлдөөнэй үедэ Советскэ Союзай ба Хитадай Арадай Республикын мүнөөнэй хүгжэлтын асуудалнууд хаража үзэгдөө.

* * *

Энэл үдэр Кремль соо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков Ли Пэн хоёрой хоорондохи хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлүүлэгдэhэн байна. Хоёр орон соохи байдал тухай, Советскэ Союзда ба Хитадта ажабайдалай элдэб талануудта боложо байhан хубилалтануудай шэглэлнүүд тухай мэдээсэлнүүдые хоёр талынхид халан абалсаба.

Дэлхэй дээрэ горитой ехэ хубилалтануудай боложо байhан мүнөө үедэ манай гүрэнүүдэй ба правительствануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондохи харилсаан тон ехэ удха шанартай, мүнөө үеын, социалис байгуулалтын шухала асуудалнуудаар хараа бодолнуудые сасуулжа үзэхэ арга олгоно гэжэ хөөрэлдөөндэ хабаадагшад зүбшэбэ.

Хани ёhоной, үнэн сэхэ ба үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда хөөрэлдөөнүүд үнгэрhэн байна.

Хөөрэлдөөнэй hүүлээр советхитад документнүүдтэ гар табигдаба.

СССР-эй болон КНР-эй хоорондохи экономическа ба эрдэм-техникын талаар харилсаа холбоо хүгжөөлгын удаан болзорой программада, мүн тэрэшэлэн амгалан зорилгоор замбуулинай дайдые ашаглан шэнжэлхэ талаар харилсаа холбоон тухай хэлсээндэ хоёр ороной правительствануудай үмэнэhөө Н. И. Рыжков Ли Пэн хоёр гар табиба.

Совет-Хитад хилэ шадарай райондо Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые али али талаhaa хороохо, этигэл найдал бэхижүүлхэ хүтэлбэрилхы гол ёhонууд тухай правительстванууд хоорондын хэлсээндэ СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе болон КНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Цянь Цичэнь гар табибад. Мүн тэрэшэлэн СССР-эй МИД-эй болон КНР-эй МИД-эй хоорондохи зүбшэлэлгэнүүд тухай протоколдо, мүн бусад зарим документнүүдтэ гар табигдаба.

* * *

Москвагай Хани барисаанай байшан соо Ли Пэн Совет-Хитад хани барисаанай бүлгэмэй түлөөлэгшэдтэй, мүн КНР-тэ хүдэлдэг совет мэргэжэлтэдтэй уулзаба.

* * *

КНР-эй Гүрэнэй Соведэй Премьер В. И. Ленинэй Мавзолейдэ хүрэжэ, венок табиhан байгаа. Кремлиин ханын дэргэдэхи Танигдаагүй солдадай хүүртэ венок баhал табигдаа.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведтэ

АРАДАЙ ДЕПУТАДУУД СААШАНХИ ЗОРИЛГОНУУДАА ЗҮБШЭБЭ

Буряадай АССР-эй арадай депутадууд дахинаа сугларжа, Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин удаадахи заседани дээрэ зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаатай асуудалнуудые хаража үзэбэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **В. В. Саржан** арадай депутадуудай суглаае нээжэ, Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин хоёрдохи заседани дээрэ зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаатай асуудалнуудые мүнөөдэр даб дээрэ хаража үзэхэ ёhотойбди гэжэ мэдүүлбэ.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй бүридэлые баталха тухай асуудал нэгэдэхи сессиин хоёрдохи заседани дээрэ гол hуури эзэлхэ ёhотой.

Буряадай АССР-эй правительствын гэшүүд, Конституциин ёhoop, республикын Верховно Соведэй сесси дээрэ hунгагдаха, Верховно Соведэй тогтоолоор баталагдаха ёhотой.

Ушар тиимэhээ Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын правительствын гэшүүд тухай дурадхалые арадай депутадууд бухы талаhaaнь хаража үзэхэ, министрнүүд болон Гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр тухай өөрынгөө кандидатурануудые дурадхаха эрхэтэй. Олон кандидатуранууд cooho али нэгыень шэлэжэ hунгаха арга олдохо байна. Правительствын эсэсэй бүридэл тухай асуудал Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин хоёрдохи заседани дээрэ эсэслэн гүйсэдөөр баталагдаха болоно. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов** правительствын бүридэл тухай өөрынгөө кандидатурануудые дурадхаhан байна.

Удаань республикын Верховно Соведэй Президиумэй таhагые даагша **А. Д. Чукаев** Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэри тухай, тэдэ комиссинуудай ойрын зорилгонууд тухай хөөрэжэ үгэбэ. Саг үргэлжын комиссинуудай бүридэл үшөөшье шиидхэгдээгүй байна. Байгша оной майн 5-да болохо hунгалтын hүүлээр эдэ комиссинуудай бүридэл тухай асуудал эсэслэн шиидхэгдэхэ юм. Саг үргэлжын комиссинууд гансал шиидхэбэри гаргаха бэшэ, мүн шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые эмхидхэхэ, хинажа байха уялгатай.

Буряадай АССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ **Л. П. Табалаев** республикын экономикын мүнөөнэй байдал тухай арадай депутадуудта хураангыгаар хөөрэжэ үгэбэ. Арадай депутадууд Госпланай түрүүлэгшэдэ олон асуудалнуудые табижа, харюунуудые абаhан байна. Республикын хүн зониие эдеэ хоолоор, байрын гэрнүүдээр хангаха, капитальна барилга hайжаруулха, дэлгүүрэй экономико хүгжөөхэ тушаа элдэб асуудалнуудые табиба.

Финансын министр **М. Г. Намсараев** республикын мүнөөнэй мүнгэн hангай байдал тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Энэ талаар hайрхаха юумэн үгы. Республикын өөрыгөө хүтэлбэрилхэ, өөрынгөө олоhон мүнгэ зөөреэр өөhэдыгөө хангаха гуримда ороходо, алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэл улам үргэдхэхэ ёhотой гэжэ тэрэ онсолбо.

Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй, мүн районно (городской) арадай сүүдүүдэй арадай судьянарые hунгаха тухай асуудалаар нилээд арсалдаата хөөрэлдөөн болобо. Түрүүшээр тус асуудалаар республикын юстициин министр **Р. Д. Нимаев** мэдээсэл хэhэн байна. Тус асуудалаар арадай депутадууд **В. Р. Булдаев, К. П. Альцман, Г. К. Языков, О. Б. Хомутов, В. С. Борисов, С. П. Гаврилов** Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшэ **А. О. Хориноев** болон бусад hанамжаяа хэлээ.

Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй, мүн районно (городской) сүүдүүдэй арадай судьянарые hунгахын тула Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин гурбадахи заседаниие май hарын hүүл багаар үнгэргэхэ, тус заседанида арадай сүүдүүдэй арадай судьянарые уриха гэhэн шиидхэбэри баталан абтаба.

Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин түрүүшын заседани дээрэ Буряадай АССР-эй Арадай депутадуудай статус тухай хуули байха ёhотой гэжэ хэлсэhэн байгаа.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй юрисконсульт **М. Е. Маркова** энэ асуудалаар тайлбаринуудые үгэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ даб дээрэ баталан абтаhан «СССР-эй Арадай депутадай статус тухай» Хуули республикын Арадай депутадуудай статусай үндэhэ hуури болохо ёhотой гэжэ үгэ хэлэгшэ зааба.

Арадай депутадуудай суглаан дээрэ байгша оной майн 3-да болохо Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин хоёрдохи заседани дээрэ зүбшэн хэлсэхэ асуудалнууд тодорхойлогдобо.

Республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай түрүүшын заседанинууд ами амяараа үнгэргэжэ, хүдэлмэриеэ эдэ үдэрнүүдтэ үргэлжэлүүлхэ.

С. ОЧИРОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

...ДЭ ОРЁО АСУУДАЛНУУД...

хоорондын харилорёо түгшүүрилтэй үедэ үндэhэ яhашын хёмороо зүасуудалнуудые шиидхэхэ гээшэ удха шанартай юм. Верховно Соведэй сессиин апрелиин заседанинууд дай ами амяа- заседанинууд дээ «Национально- хэлнүүдэй газаа гү, али СССР- иимэ эмхидэл- эй эрхэтэдэй на- талаараа сүлөөтэй- тухай», «СССР-эй нүүд тухай» Хуупроектнүүдые хоёр- ээр зүбшэн хэлсэ-

политикын ба хоорондын харилсаа- комиссиин түС. Теразевич Союүглөөнэй заседахэлэхэдээ, эдэ проектнүүдые хашада хаража үзэ- хубилалтануутухай элидхэбэ. проектын 22 статьнэмэлтэнүүд, хуоруулагдаа. Энэ- халуун хөөрэлХүдэлмэриин түчасай туршада үсөөн бэшэ үгэhэн байгаа.

hаа, хэлэнhээ, нэтүбхинэн нютагжаажал хүдэлмэри hаа, хаана ажаhуудындангүй, ниитын бухы hалбаридтэ адли тэгшэ нүүдые тус Хуушье лаб хангаха депутадууд оролмэдүүлээ. Авүүргэ нилээд кишэ тиишэнь hатанай асуубаатай бусад хэмдые үнгэргэлгэнациональна эмнүүдые ямар нэнүүлгэхэ шухатухай асуудалые тэй гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнэ. Гэбэшье энэ дурадхалын дэмжэгдэбэгүй.

Үндэhэ яhатадай захиргаанай-территориальна единицэнүүд тушаа илангаяа ута үнжагай арсалдаата хөөрэлдөөнүүд болобо. СССР-эй газар дээрэ национально-гүрэнэй эмхидэлнүүдгүйшье hаа, энэ нютагай олонхинь болодог национальна бүлэгүүдэй бөөн бөөнгөөрөө ажаhуудаг нютагуудта национальна единицэнүүд байгуулагдаха аргатай. Гэбэшье бүлэг депутадуудай дурадхалнуудые хараада абажа, зохихо союзна гү, али автономито республикын зүбшөөлөөр лэ бусад ушарнуудта национальна единицэнүүд байгуулагдаха аргатай гэжэ проект соо мүн лэ хараалагдана. Үсөөн тоото арадуудай хэр үгhөө хойшо ажаhуудаг нютагууд тушаа хэлэхэ болоо hаа, хэрбээ эдэнэй национальна бүлэгүүдэй хүн зоной олонхинь болоогүйшье гээшэ hааань, захиргаанай-территориальна единицэнүүд байгуулагдахадаа болохо.

Промышленность, элшэ хүсэ, техникэ ба технологинуудые хүгжөөлгын асуудалнуудай талаар комиссиин даалгабаряар **А. Д. Юдинэй** хэhэн ажаглалтануудай дунда шэнэ эмхидэлнүүдые байгуулха үедэ хилэнүүдые тогтоолго нэмэлтэ хёмороо зүришэлдөөнүүдые үүдхэхэдээ болохо гэжэ тэмдэглээ.

Энээнэй ашаар хуулиин проектын хэдэн статьяе Союзай Совет баталан абангүй, тэрэниие заhахыень эльгээhэн байгаа.

Хоёрдохи Хуулиин проектын хуби заяан яhала hайн байба. Соёлые, хэлэ, национальна ба интернациональна ёho заншалнуудые хүгжөөлгын, түүхэтэ үг баялигуудые хамгаалгын асуудалнуудай талаар комиссиин түрүүлэгшэ **Ч. Т. Айтматов** тэрэниие суглаагшадай анхаралда табиба. Парламентын ажал ябуулгын үедэ депутадууд энэ асуудалда түрүүшынхеэ хандажа байна бэшэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Түрүүшын документын түрүүшын вариантые хаража үзэhэн сагhaa хойшо орон доторнай али бухы хэлэ хүгжөөхэ асуудал үшөөл орёо хурса байhaар. Союзна болон автономито республиканудай экономическа бэеэ даа-hан байдалые хүгжөөлгэтэй национальна түн мэдэрэлэй ургалгатай зохилдуулан, политическэ ба экономическа байдалhaa гадна, хэлэнэй талаар хёмороо зүришэлдөөн улам хурсадажа байна.

Иимэ эрхэ байдалда зүбшэн хэлсэгдэжэ байhан Хуулиин проект нацинууд хоорондохи харилсаае хүгжөөлгэдэ, үгэеэ ойлголсолгодо тон шухала удха шанартай юм. Тэрэниие баталхадаа, түүхын hургаалые, мүнөөдэрэй бодото байдалые анхаралдаа абаха шухала. Ушарынь юуб гэбэл, союзна республиканудта үндэhэ яhатанай хоорондохи олохон хёмороо зүришэлдөөнүүдтэ түбхын түрүүлэн хэлэнэй талаар харилсаан ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Эгээл тиимэhээ хэлэнүүд тухай союзна республиканудта бии байhан хуулинуудай актнуудые хараада абажа, Хуулиин проект заhагдаа. РСФСР-hээ бэшэ, бусад союзна республиканудта эдэ баталагдан абтаhан гү, али толилогдоhон байгаа.

Ажабайдалай элдэб hалбаринуудта СССР-эй арадуудай хэлэнүүдые хэрэглэхын тула бүхы эрхэтэдтэ тэрэниие хэрэглэхын тула таарамжатай hайн эрхэ байдал бүхы эрхэтэдтэ Хуулиин проектээр хангагдаха байна. Түрэлхи хэлэеэ хүгжөөхэтэеэ хамта СССР-эй бусад арадуудай хэлэнүүдые хүндэлхэ хэрэгтэй.

Хэлэнүүдэй хуулиин эрхэ ба уялгые тодорхойлhон статья зүбшэлгын үедэ олоной анхаралда үгтэбэ. Гэбэшье эсэсэй эсэстэ депутадууд түүхээр тогтоогдоhон эрхэ байдалнуудые хараада абажа, ниитэ союзна зорилгонуудые хангаха зорилготойгоор ород хэлэн хадаа ороной дэбисхэр дээрэ СССР-эй түсхай хэлэн болоно, тэрэ үндэhэ яhатадай хоорондо харилсаа тогтоолгын арга нүхэсэл болоно гэжэ комиссиин оруулhан найруулгые депутадууд баталан абаба.

Энэ хуулиие баталан абахын түлөө палата дуугаа үгөө.

(ТАСС).

Республикымнай ажалай үдэр

Хоринн районой «Георгиевский» совхозой үнинэй hаалишан Ажалай Алдар Солын II, III шатын орденто Альбина Николаевна Корнилова үнгэрэгшэ жэлдэ даажа абаhан үнеэн бүриhөө 2500 килограмм hү hаажа, ажахы соо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлhэн юм. Альбина Николаевна байгша ондо үнеэн бүриhөө 3000 килограмм hү haaxa хүсэлэнтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Н. Корнилова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДААБАРИhАА ГАДУУР

Загарайн карьероуправлениин коллектив байгша оной нэгэдэхи кварталай түсэбтэ даабаринуудые үлүүлэн дүүргэжэ, районой промышленна предприятинуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гарагшадай тоодо оролсобо. Товарна продукци үйлэдбэрилэн гаргаха, худалдаха түсэбүүдээ сүм бэелүүлжэ, горитой ашаг олзо абаа. Мүн 2,5 мянган тонно доломит, 4,5 мянган тонно бутаргагдаhан доломит түсэбhөө гадуур гаргаhан байна.

В. А. Заиграевай хүтэлбэрилдэг комплексно бригада доломит малтаха даабарияа үлүүлжэ, предприятиин түйлаhан амжалтада горитой хубита оруулаа. В. М. Карбаиновай толгойлдог жолоошодой бригада үндэр дүнгүүдые түйлана. Тэдэнэр уурхайhaa доломит хэрэглэгшэдтэ зөөдэг юм. Түрүү хүдэлмэришэн Петр Алексеевич Калашников газар үрэмдэхэ кварталай даабари 1,5, дахин үлүүлжэ, урда мэтэ социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

Уурхайн коллектив түйлаhанаа улам арьбадхаха зорилготой хамаг нөөсэ, арга боломжонуудаа элсүүлэн хүдэлнэ.

А. ТРОФИМОВА.

ҮДЭР БҮРИ ЭРШЭДЭНЭ

Таряалан, сэбшалан дээрэ шэбхэ гаргаха, минеральна үтэгжүүлгэ тарааха, газар упалха, мүн полинуудай хүрьhэнэй шииг нойтые бариха, тарилгада бэлдэхэ хүдэлмэриин эршэ районой ажахынуудта үдэр бүри үргэдхэгдэжэ байна.

«Родина» колхозой түрүүлэгшэ И. А. Ивановой мэдээсэhэнэй ёhoop, ажахыда луговодуудай болон тэжээлэй ургамал ургуулдаг звенонууд hубаг ханаабуудhaa уhа табижа, мүн «Сигма» түхеэрэлгэ хүдэлгэжэ, 290 гаран гектар сабшалан, кукуруза болон куузику тариха полинуудые түлэг уhалжа байнхай. Эндэ дүршэлтэй механизаторнууд А. П. Веревкин, А. Е. Калашников, А. П. Спиридонов, А. Г. Дампилов гэгшэдэй звенонууд hайнаар хүдэлнэ.

Апрелиин 27-hoo хойшо эндэ opooho таряа ургуулдаг хэдэн звенонь эртын тарилга хэжэ эхилхэнь.

Тэрэшэлэн «Пограничный» совхоздо, «Заря» болон «Дружба» колхозуудта баhал үндэр ургасын үндэhэ hуури табиха хүдэлмэри үдэрhөө үдэртэ эршэдхэгдэнэ. Эдэ ажахынууд хахалагдаhан газарай шииг нойто бариха хүдэлмэри дүүргээд, тарилгын үрэhэ амбаар, складhaa гаргажа, нара, hалхинда шанаржуулна. Бригадануудтань хабарай тарилгын түсэб, график зүбшэн хэлсэгдэбэ.

А. МОЛОНОВ.

Хяагтын район.

...НАНУУДАЙ АКАДЕМИИН ГЭШҮҮДЭЙ ХАМТЫН СУГЛААН

Науканудай ака...дэй хамтын суг... Эрдэмтэдэй боложо байна. Энэ ... академик Г. СССР-эй Наукануу... президен... гэhэн уряа-нууд тараагдаа. Науканудай академиин президентын тушаалдэ хүдэлхэдөө, тэрэ обществын аша туhые тоогоогүй байха юм. Эрдэмтэ кадрнуудай мэргэжэлые шалгаха ябуулга хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдээ.

Тиихэдэ СССР-эй Науканудай академиин президиум үндэhэн шухала эрдэм ухаае хубилган шэнэдхэлгын хараа бодол зохёожо захалба.

Хамтын суглаан хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр.

(ТАСС).

ПЛЕНУМ БОЛОБО

КПСС-эй Октябрьска райкомой пленум уржадэр боложо, эмхидхэлэй асуудал хаража үзэбэ.

Тус пленумэй болохын урда тээ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретариин тушаалда долоон кандидатура дэбжүүлэгдэжэ, ажалша коллективүүдэй партийна организацинуудта зүбшэн хэлсэгдэhэн, уулзалганууд үнгэргэгдэhэн байгаа. Тиин энэ пленум дээрэ гурбан кандидатура райкомой гэшүүдтэ дурадхагдаа. Хэд бэ гэбэл, партиин Октябрьска райкомой секретарь Л. Р. Бартунаев, «Жилгражданстрой» трестын парткомой секретарь А. К. Малиновский, КПСС-эй Яруунын райкомой хоёрдохи секретарь С. С. Сахаев гэгшэд болоно. Партиин райкомой нэгэдэхи секретариин тушаалда дэбжүүлэгдэhэн эдэ нүхэдые зүбшэн хэлсэлгэ болоhон байна.

Нюусаар дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретаряар ба райкомой бюрогой гэшүүнээр **Анатолий Кириллович Малиновский** hунгагдаба.

Гүрэнэй предприяти тухай СССР-эй Хуули бэелүүлэгдэнэ

ЮРЫН ҺЭЛГЭЛТЭ БЭШЭ БАЙҺАЙ

Зүжэгүүд гансашье тайзан дээрэ табигдадаг бэшэ гэһэн бодол суглаанай һүүл багаар ухаандам оробо. Нээрээшье, «Тугнуйуглестрой» трестын коллективэй суглаанда хүлеэгдээгүй, һанагдаагүй зүйлнүүд олон байба. «Трестые эрхилэгшэ А. А. Панкратовай тоосоон», «Ажалша коллективэй соведые һунгалга» гэһэн хоёр асуудал зүблэхэ зүйл соонь бэшээтэй һэн. Үнэн удхань ондоо байгаа. Мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшын тушаалдаа хэр зохиһон тухай хөөрэлдөөн болохо, удаань нүхэр Панкратов тушаалһаа арсажа, орондонь шэнэ эрхилэгшэ һунгагдаха гэжэ тухайлмаар бэшэ һэн.

Гэбэ яабашье суглаанай урда тээ барилгашадай бригадир М. И. Трегуб бага зэргэ мэдэсэтэй байба. «ТСО-гойхид (территроиально - барилгын «Бурятстрой» нэгэдэл) Панкратовта огто туһа үзүүлээгүй. Мүнөө һэлгэхэ һанаатай гүйлгэлдэжэ ерэбэ. Барилга табан жэлэй саана эхилэгдээ һэн, табан эрхилэгшэ энэ үе соо һэлгэлдэбэ. Хайшан гээд хэндэ этигэхэ болонобибди?»

«Бурятстрой» нэгэдэлэй начальник С. М. Антонов өөрынгөө хэдэн орлогшонортой, таһагуудай хүдэлмэрилэгшэдтэй суг орожо, түрүүшын һуурингуудые ээлбэд, Арадай депутадуудай Сагаан-Нуурай сельсоведэй, КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой түлөөлэгшэд хабаадалсаба.

Юрэнхыдөө, шулуун нүүрһэнэй уурхайн барилга анхан заяанһаа өөдэлөөгүй юм. Эрхээ хаһагдажа, условно сүлөөлэгдэһэн эрхэтэд шадал шандааһатайгаар, хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлөөгүй. Гэхэһээ гадна һүүлэй үедэ промышленна объектнүүдые барилгада сэрэгэйхид хабаадуулагдаба.

Трестые эрхилэгшын тоосоон тобшохон байба. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүд ямар шалтагаанһаа урагшагүйдэнэб, мүнгэн һангай бирагүй байдал, үри шэридэ оролго тушаа тогтохо зуураа министерствын, ТСО-гой зүгһөө туһаламжа заатагүй хэрэгтэй гэбэ. Барилгын талмайдахи байдал тон орёо: хоёр шэнэ управлени эмхидхэгдээ, хоёр захил хэгшэ хүдэлнэ. Гэхэһээ гадна кооперативууд ажал ябуулгаяа эрхилжэ, олон хүдэлмэришэд тиишээ шэлжэн оробо. Гээгдэлһээ гарахын тула өөһэдөө кооперативуудые байгуулха ёһотойбди гэжэ нүхэр Панкратов онсолбо. Мүнөө ээлжэ байһан тушаалһаа гараха тухай мэдүүлгэ үгэһөөрни һараһаа үлүүтэй саг үнгэрбэ, энэ асуудал шиидхэхээр болоо гэбэ.

3-дахи участогай начальник М. С. Цыбикжапов иимэ байдалтай саашадаа эбсэхээр бэшэ гэбэ. Экономическа онол арга, экономическа урмашуулга хэрэглээгүйдэ аргагүй. Тиимын тулада манай участогые бүхыдэнь кооперативна гуримда оруулха хэрэгтэй. ТСО-гой мэргэжэлтэд тоололго бэлэдхэлдэмнай туһалха ёһотой гэжэ тэмдэглэбэ.

Ахамад инженерэй уялгануудые дүүргэгшэ В. Л. Алексеев үгэ хэлэхэдээ, суглаанай гол һудаһа барияа гэбэл алдуугүй. «Анатолий Алексеевич ямар ушарһаа тушаалһаа буухые хүсэнэб? — энэ хадаа гол асуудал гэбэ. 12 мэргэжэлтэд байгаа һэмди, мүнөө оройдоол 4 хүн үлөөбди. Табан жэл соо вагончигууд соо байхадаа, хэнэй һанаанда таарахаб? Штукатур-шэрдэгшэдэй бригадир Б. Д. Очирова ТСО-гой начальник Антоновто иимэ асуудалнуудые табиба: «Мүнөө болотор трестые эрхилэгшэ өөрынгөө тушаалда үнэхөөр баталагдаагүй уялгануудые дүүргэгшэ байбал. Ахамад инженернай өөрэгүй... Трестын саашанхи хүгжэлтэ тушаа юун гэжэ бодонот? Саашадаа коллективнай батажаха гү, али һалаха гү?»

«Нүхэр Панкратовые залуу, үүсхэлшэ гэжэ манда эльгээһэн аад мүнөө болоходо, ажалһаань гаргаха һанаатайт. Ажал, хэрэгүүдэй урагшагүйдэхэдэ, ганса Панкратовай гэм зэмэ гэхэнь хайшаа юм? Анханайл ээн буса байдал тогтонхой һэн. Панкратов заһаха гэжэ нилээн оролдоо, ажаллаа. Урда тээнь байһан ордента Гук бэрхэшээлнүүдһээ түдэгэсэн, тэрьедээ бэшэ аал?» гэһэн удхатай бодомжо хэдэн хүн элирхэйлбэ.

А. А. Панкратовые шагнаха гэжэ шиидэбэд. «Юу хэлэхэб, дүй дүршэл намда дуталдана. Нёдондо ТСО-һоо туһаламжа хэдэ дахин эреэ һэм. Анхардаггүй байгаа. Ерээд, захираад лэ — энээгээр лэ хизаарладаг һэн. Ядахадаа тушаалһаа сүлөөлхыень мэдүүлгэ бэшээб. Юрэнхыдөө, ТСО өөрынгөө кандидатура мүнөө дурадхаха. Һайн хүн. Бултыетнай дэмжэхые уряалнаб»,— гэжэ үгээ түгэсхэбэ.

Сугларагшад гайхалаа барahан янзатай. Хүшэгын саана шиидхэбэри бэлдээтэй байбалтай? Нөөхил янзаараа, хүтэлбэрилэгшэдэй «нааданхай» болоод үлэхэмнай ха гэжэ хоорондоо хүдэлмэришэд шэбир-һабир гэлдэнэ.

С. М. Антонов уридлан бэеэ сагааруулба. Панкратовые хэншье ажалһаань гаргахаяа һананагүй. Зүб, тэрээндэ зэмэ тохогдоо һэн. Теэд кадрнуудтаа эрилтэ табяагүйдөө яахабибди? Саг үргэлжын, тогтууритай коллектив байгуулха гээшэ гол зорилгомнай байһаар зандаа. Кооператив эмхидхэхэ гэлсэнэт. Танай дуран. Гэбэшье мүнөөнэй янзаар «загнажа» болохогүй. Түмэр-бетон хабсаргаха хүдэлмэреэ (эгээл ехэ мүнгэеэ) ондоо тээшэнь үгөөд, өөһэдөө штукатур-шэрдэлгэ хэхэ гэжэ хайшаа юм? Һургууляа юундэ «Бурятгражданстрой» нэгэдэлдэ дамжуулба гээшэбта? Хүүгэдэй саад орхигдоо, хүдэлмэришэдын кооператив руу тэрьелээ. Коттеджнүүдые барихаһаа гадна хамтын байраяа мартаха хэрэггүй. Ганса бэе хүнүүд олон ха юм. Өөһэдын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ һургаха хэрэгтэй...

ТСО-һоо туһаламжа үзүүлэгдэхэ гэжэ саашань нүхэр Антонов тэмдэглэбэ. Эрхээ хаһагдаһан зониие эльгээхэдээ, барилгашанай мэргэжэлтэй хүнүүдые шэлэхэбди гэбэ. Министрһээ финансова туһаламжа эрихэбди. Субподрядна эмхинүүдтэй хүдэлмэри хангалтагүй ябуулагдана. Саашадаа трест гол түлэб социально-соёлой, ажаһуудалай объектнүүдые баридаг байха. Захил хэгшэдтэй, нүүрһэ малтан абагшадтай, нютагай засагтай трестын хүтэлбэрилэгшэд юундэшьеб харилсаа байгуулжа шадаагүй. Эндэ тэдэнэй гэм зэмэнь ехэ гэбэ.

Юрэнхыдөө нүхэр Антоновой барилгын хуби заяан тухай эхинһээнь иигэжэ һанаагаа табижа байгаа һаань, магад мүнөөдэрэй байдал ондоо байха һэн аалам? Нүүрһэшэдтэй тэрэ хэдэ дахин уулзажа урдиһэн, харин өөрынгөө подразделениин хүдэлмэришэдтэй юундэшьеб «улаан нюураараа» уулзахаяа хэмшээрхэдэг гэжэ олон хүн дурагүйдэнэ. Томо хүтэлбэрилэгшэ юумые байһан соонь бэшэ, харин үглөөдэрэй зорилгонуудтай холбожо, барилгын талмайнуудтахи ажалые, хангалгые ниитэ хэмжээнһээ хаража үзэхэ аргатай ха юм. Шулуун нүүрһэнэй уурхайн комплексые барилга хадаа арадай ажахын тон шухаг зорилго гэжэ мэдэжэ байгаашье һаа, «Бурятстрой» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ Минвостокстройн зүгһөө хатуу һануулгын хэгдэхые хүлеэжэ байгаа гү? Иигэжэ өөрынгөө харюусалгые урданайхиһаа хурсаар мэдэрбэ ха. Байгша оной мартын 1-дэ «Бурятстрой» ТСО-до тусхай документ баталан абтаа. «Түгнын шулуун нүүрһэнэй уурхайда 1 миллион тонно шулуун нүүрһэ малтан абадаг болохын тула 1990 оной барилгын түсэб заатагүй бэелүүлхэ хэмжээнүүд тухай» гээд гаршагтай юм. Иимэ хэмжээнүүдые баталхадаа, «Бурятстрой» нэгэдэлэйхид министерствын заабаринуудта түшэглөө.

...Суглаандаа бусая. А. А. Панкратовай хүдэлхэ аргамгүй гэжэ арсаһанайнь удаа хүдэлмэришэд Анатолий Алексеевичые энэ тушаалдаа үлэхыень гуйба. «ТСО-гойхид мэдүүлгэ бэшэхыень баадхаа» гэһэн һэжэг бодолоо элирхэйлнэд. Хэды соо иигэжэ үргэлжэлхэ байгааб, теэд суглаанай түрүүлэгшэ зал соо һуугшадта иигэжэ хандаба: «Анатолий Алексеевич хүдэлхэ аргамгүй гэжэ ог тапа арсаба ха юм. Баадхаха эрхэгүйбди. Тушаалһаань сүлөөлхэ, үгыгөө — гараа үргэжэ шиидхэе».

Тиин олонхиин дуугаар А. А. Панкратов «Тугнуйуглестрой» трестые эрхилэгшын уялгануудһаа сүлөөлэгдэбэ. Ажалша коллективэй зүгһөө хэнэй кандидатура энэ тушаалда дурадхахабта гэһэн асуудалай табигдахада, зал соо абяа аниргүй байба. Тиихэдэнь С. М. Антонов бодожо, өөрынгөө орлогшо Ф. Д. Аболтусовой кандидатура дурадхаба. Хэрбээ ондоо хүниие нэрлээ һаань, хэмжүүргүй ехэ шуугиан болохо һэн ха. Теэд Фёдор Фомич хэдэн жэлэй хугасаада ТСО-гой зүгһөө энэ барилгада таһалгаряагүй ябажа, заабаринуудые үгэжэ, туһалжа байгаа юм. Хорин зурган жэлдэ барилгада, олон трест, нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэридэ сэхэ хабаатай хүн. Сугларагшад огто буруушаабагүй. Нюур шарайгаарнь адаглахада, зүбшөөнги ха. Хананги гээшье һаа, алдуу болохогүй. Тиин зал соохи зоной диилэнхи олоной дуугаар шэнэ эрхилэгшэ һунгагдаба. Нэгэл хүн гүбэд гэбэ: «Абаһаар хэлээд орхихогүй, абдар соохоо һуулиһандал унжагайруулаа юм...»

Иигэжэ энэ үдэрһөө хойшотолгодо орожо, хойшо түригдэһэн барилгые Ф. Ф. Аболтусов ударидаха болобо. Суглаанай һүүлээр хэдэн хүнтэй хөөрэлдэхэдэ, суглаанай шиидхэбэридэ ямар сэгнэлтэ үгэнэбтэ гэһэн асуудал табибаб.

М. И. Трегуб: «Сугламнай зүжэгэй түхэлтэй байбашье, ашатай, удхатайгаар үнгэрөө. Антоновойшье морилхо бууһаниинь хэды гээшэб... Панкратовай сухариһандань би голхорооб».

Түгнын шулуун нүүрһэнэй уурхайн ахамад инженер **М. А. Арикьян:**

— 1991 ондо түсэбэй ёһоор 1 миллион 800 мянган тонно шулуун нүүрһэ малтан абахаа ёһотойбди. Теэд гол объектнүүднай мүнөөшье болотор ашаглалгада тушаагдаагүй. 300 нүүрһэшэд гэр байра абаха ээлжээндэ юм. Иимэ бэрхэтэй сагта гол генподрядчигые — «Тугнуйуглестрой» трестые дүршэл ехэтэй хүн өөдэнь татаха шадаха. Залуу мэргэжэлтые хүндэлжэ, хатуужал гарахадань дүмэхөөр һэн бээз. Теэд мүнөө тиимэ туршалгада забда сүлөө үгы.

Арадай депутадуудай Сагаан-Нуурай сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ **В. И. Балушкин:**

— Антонов мүнөөдэр бүхы орлогшонороо, таһагуудһаа хүнүүдые абаад ерээ. Нойрһоо һэрихэн мэтэ... Социально-соёлой объектнүүд хангалтагүй баригдана гэжэ хэды дахин хандаа һэнибди, анхардаггүй һэн. Энэ талаар Антонов Панкратовһаа үлүү гэм зэмэтэй. Февраль һарада Минвостокстройн коллеги болоходо, Түгнын уурхайн барилга министерствын эгээл томо барилга гэжэ онсолон заагдаһан байна. Тиихэдэ Антоновые эрид хубилалтанууд тухай бодохыень уялгалаа. Иимэ орёо барилга хүтэлбэрилхөөр үшөө эдэшээдүй гэжэ Панкратов тухай хэлэхэмээр.

Хажуу тээһээ иимэ һанамжануудые дуулаагүй һаа, нээрээшье А. А. Панкратовые мэдүүлгэ бэшэхыень баадхаагү гэжэ һэжэглэхөөр байгаа. Анатолий Алексеевичтэ ажалша коллективэйнь һайнаар хандадагынь эли. Залуу хүн ажабайдалдань ушарһан хатуугые зоримгойгоор дабажа, һанаагаа уруужангүй, дүй дүршэлөө нэмэхэ забса гэжэ найдахаар һэн. «Ажаллаагүй хүн алдуу гаргадаггүй»— гэжэ нэхэдынь үмэгшөөл бэлэй. Ф. Ф. Аболтусовой бодомжо мүн лэ сэнтэй: «Иимэ кадрнуудай элбэг бэшэ ха юм. Энэ хадада дүмөөд, дүнгөөд, гээгдэлһээ гаргалсаа һаам, саашадаа барилгые даажа абаха хүн Анатолий Алексеевич мүн лэ болоно».

Аха захатанай ашатай үгэдэ анхаржа, тогтоожо абамаар ха гэжэ буряад ёһоор бодомжолжо байһыем А. А. Панкратов батадхая һэн: «Фёдор Фомич хэлсэнгүй шадабари ехэтэй хүтэлбэрилэгшэ. Ондоо хүн һаань, магад, тушаалаа хамгаалжа, заргалдаха байгааб».

Суглаан тушаа ажаглалта: хүнгэн мүрөөр, бодото бэлэдхэлгүйгөөр үнгэрөө гэжэ эли. Хүтэлбэрилэгшэдшье, хүдэлмэришэдшье саашадаа бодото тобшолол хэхэ бээз. Энэ удаа хүтэлбэрилэгшые һунгалта урданайхидаал адли юрын һэлгэлтэ бэшэ, һайн үрэ хойшолонтой байһай гээд сэдьхэмээр.

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.
Мухар-Шэбэрэй район.

Барилгын талмайнууд дээрэ

ШЭНЭ БАЙШАН БОДХООГДОНО

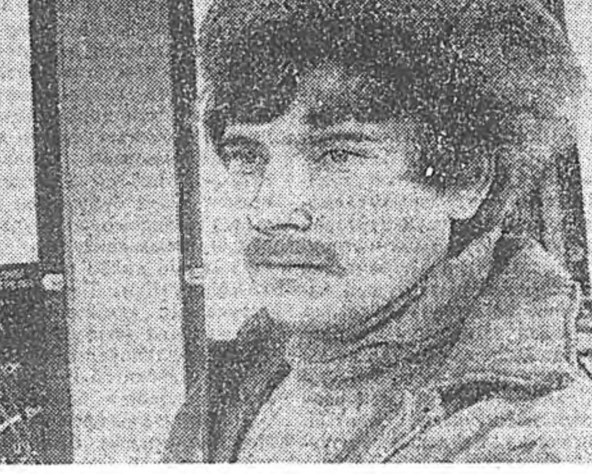

Һүүлэй жэлнүүдтэ Баргажан һууринда байрын гэрнүүд олоор баригдадаг болонхой. Иигэжэ эндэ мелиораторнуудай багахан һуурин байгуулагдаа. Тиихэдэ гурбан жэлэй саада тээ районой больницын гурбан дабхар байшан ашаглалгада үгтөө бэлэй. Гэхэтэй хамта һууринай түбтэ хирпиисээр баригдаһан хоёр дабхар гэрнүүд жэрылдэжэ эхилээ. Эдэ гэрнүүд городой гэрнүүдһээ юугээрээшье дутахагүй юм

Мүнөө эдэ хоёр дабхар байшангуудай хажууда үшөө нэгэ иимэ гэр бодхоогдожо байнхай. Энэмнай 18 булын байха гэр болохо юм. Тэрэниие «Бурятводмелио р а ц и я» нэгэдэлэй Баргажанай ПМК-гай барилгашад бэелүүлнэ.

— Иимэ ехэ барилга манай организаци түрүүшынхиеэ хэжэ байнхай. Энэ барилгаяа бидэ нёдондо жэлэй һүүл багаар эхилээ бэлэйбди. Иигэжэ үбэлэй хүйтэнэй эхилтэр тус байшангай һуурии табижа үрдиһэн байнабди. Үбэлэй янгинама хүйтэндэ хирпиисээр барилга хэхэнь хорюултай ха юм. Энээн дээрэһээнь үбэлдөө энэ барилгаяа зогсоохо баатай болоо һэмди. Хэды тиигэбэшье, үнгэрһэн жэлдэ энэ барилга дээрэ 75 мянган түхэригэй хүдэлмэри бүтээжэ шадаабди. Энэ жэлдэ тус барилгада дүн хамта дээрээ 390 мянган түхэриг ашаглажа, байшангай барилгые дүүргэхээр хараална-бди, — гэжэ ПМК-гай начальник З. З. Павлов хөөрэнэ.

Энэ барилга һууринай тэг дунда, хүн зоной нюдэн доро баригдана гэжэ дээрэ хэлэһэн байнабди. Барилга хүнүүдэй хараһаар байтар үндыһэ гэхэдэ, алдуу болохогүй байна.

Бидэ энэ байшангай барилга дээрэ үдэ багаар ерэжэ, барилгашадтай, тэдэнэй хүдэлмэритэй танилсабабди. Эндэ мастераар И. И. Степанов ажаллана. Бидэ тэрээнтэй хөөрэлдэнэбди. Энэ үедэ барилгашад И. А. Каратаев, А. В. Лоскутин болон бусад байшангай ханануудта хирпиисэ ябталан табижа байбад. Тиихэдэ В. И. Федоров автокранаараа барилгашадта хирпиисэ гү, али цементын холисо дамжуулна.

— Барилгашадай энэ бригадые бидэ һая эмхидхээбди. Эндэ бригадираар И. А. Каратаев томилогдонхой. Иннокентий Алексеевич дүй дүршэлтэй, бэрхэ барилгашадаймнай нэгэн юм. Предприятидамнай хирпиисээр гэр барижа шадаха мэргэжэлтэд хаанаһаа байхаб даа. Тиимэһээ И. А. Каратаев өөрынгөө бригадада залуу хүбүүдые шэлэн абаад, тэдэнээ энэ барилга дээрэ өөрынгөө мэргэжэлдэ һургажа байнхай. Эдэнь яһала оролдосотойгоор һурана, — гэжэ мастер И. И. Степанов хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье, эдэ хүбүүдэй бэрхэ мэргэжэлтэд болохо байһанда бидэ үнэн зүрхэнһөө этигээ бэлэйбди. Юуб гэхэдэ, нэгэ залуухан хүбүүн Иннокентий Алексеевичэй заабари доро гэрэй буланда хирпиисэ шадама-

Алдарта Байгалаа аршалан хамгаалая!

ХЭМЖЭЭНҮҮД ЮУНДЭ АБТАНАГҮЙБ?

Буряадай АССР-эй Госкомприродын шалгалтын тусхайлагдамал комплексно инспекци хотын промышленна предприятинуудай, барилгын эмхинүүдэй болон бусад эмхи зургаануудай үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһа шалгаһан байна.

Байгша оной түрүүшын кварталай туршада предприятинуудта хэрэглэгдэһэн уһые—211, гол мүрэнүүдтэ—60, уһа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд дээрэ 61 дахин шэнжэлгэ хэһэн байнабди. Проектээр хараалагдаһанай ёһоор уһа сэбэрлэдэггүй, сөөрэмүүдые бузарладаг предприятинууд эдэ шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдээр элирүүлэгдээ. Жэшээлхэдэ, загаһа үсхэбэрилдэг нэгэдэхи шатын сөөрэм гэжэ тоологдодог Үдэ гол руу Улаан-Үдын 1-дэхи ТЭЦ муухай уһа оруулхадань, хлорид —1,6, сульфат —2,8, нефтепродукт 4,4 дахин хэмһээ ехэ байгаа, Улаан-Үдын дулаанай сетьнүүд 48 градус халуун уһа Үдэ голдо оруулна. Тиин энэ уһан соонь түмэрэй бодосууд хэмһээ 177 дахин ехэ байгаа гээд тодорхойлогдоһон байна. «Бурятпромжилводстрой» трестын сэбэрлэлгын түхеэрэлгэһээ Сэлэнгэ мүрэн руу ороһон уһан соо аммониин нитридэй азодууд хэмһээ оло дахин ехээр орожо, нилээн бузарлаа бшуу. «Бурятхимчистка», «Чайка» нэгэдэлнүүдэй, ЛВРЗ-гэй гальваноцехэй сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд муугаар хүдэлнэ. Тиигэжэ цинк, зэд, нефтепродуктнууд, будагууд болон хоро то бусад бодосууд гол руу ороһон байна.

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай ноһо угаалгын, нарин сэмбын үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһан бүхы эрилтын ёһоор сэбэрлэгдэнгүй коллектор руу хаягдана. Энэ уһан соонь органическа бодосууд, хромой ион, тоһон хэмһээ үлүү байгаа. Гормолзаводой сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд органическа бодосуудые, тоһо һайнаар илган сэбэрлэжэ шаданагүй. Загарайн бройлерно фабрикын, Үнэгэтэйн үрэ жэмэсэй заводой сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд уһа муугаар сэбэрлэнэ.

Мысовая станциин сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдээр гараһан урадхуул уһан Байгал далайн уһанай шанарта муу нүлөө үзүүлнэ. Нитрадай азот, фенол болон бусад бодосууд хэмһээ үлүү байгаа. Селенгинскын целлюлозо-картоной комбинадай Сэлэнгэ мүрэн руу сэбэрлэгдэһэн уһаяа хаядаг газарта сульфат, лигнин, нитридэй азот, сернистэ бодосууд нормоһоо ехэ байшоо. Северобайкальск хотын сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд урадхуул уһа муугаар сэбэрлэхэдэнь, элдэб бодосууд Байгал руу ороһон байха юм.

«Сосновый бор» тосхоной сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд урадхуул уһан соохи органическа зүйлнүүдые проектын ёһоор, һайн шанартайгаар сэбэрлэжэ шадаагүй. Мүн биологическа аргаар уһа сэбэрлэлгын аэротеик түхэлэй түхеэрэлгын гол узелнуудта нитрификаци һайнаар хэгдээгүй. Тиигэжэ органическа элдэб бодосууд хэмһээ үлүүгээр гаргагдаа бшуу. «Байкальский бор» санаториин урадхуул уһа шэнжэлһэнэй дүнгүүдээр органическа зүйлнүүд 3,4 дахин ехэ байгаа. Энээнһээ уламжалан Котокель нуурта горитой хохидол хэгдээ гэжэ шэнжэлгэнүүд харуулаа һэн. Байгал Амарай түмэр замай тоннельнүүдые баридаг 18-дахи тоннельнэ отрядай сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдээр гараһан уһан соо элдэб бодосууд нормоһоо 1,6—3,3 дахин ехэ байшоо. Харин сэбэрлэнгүй хаядаг урадхуул уһан соонь нефтепродуктнууд хэмһээ 16,8 дахин үлүү бэлэй.

Республикын агропромышленна комплексын предприятинууд оршон тойронхи байгаалияа бузарлаһаар. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй тоһоной заводой үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһа тусхай нүхэн сооһоо саг соонь абаашаагүй байһанһаа боложо, Мухар-Шэбэр голые бузарлаһан байна. Ехэ үнэртэй, муухай болошоһон уһан гол руу ороо. Тэрээн соонь органическа зүйлнүүд нормоһоо 36,7 дахин ехэ байгаа. Улаан-Үдын спиртзаводой, Онохойн ой модоной комбинадай, Таловкын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй, Тимлюйн асбоцементнэ зүйлнүүдэй заводуудай, «Горячинск» курортын, түмэр замай Загарай, Горхон, Переемная, Посольск станцинуудай сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд проектын ёһоор хүдэлгэгдэнэгүй. Ивалга тосхоной сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд дээрэ усал боложо, уһалагдадаг сабшалан, таряалангууд органическа зүйлнүүдээр, бусад бодосуудаар бузарлагдаа һэн. Улаан-Үдын 1-дэхи ТЭЦ-эй нүүрһэ хадагалдаг газарһаа урадхуул уһан халижа гараад, нормоһоо үлүү нүүрһэн, мүн бусад бодосууд Үдэ гол руу шудхажа ороо бшуу.

Буряадай АССР-эй Госкомприродын Улаан-Үдын шалгалтын тусхайлагдамал инспекци республикын нуур сөөрэмүүдые органическа зүйлнүүдээр бузарлаһан предприятинуудта 417506 түхэригэй яла байгша оной түрүүшын кварталай туршада тохоһон байна. Энэ ямар предприятинууд бэ гэхэдэ, Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэл, Онохойн ой модоной комбинат, «Аршаан» курорт, түмэр замай Мысовая, Горхон станци, Улаан-Үдын отделени, «Бурятводстрой» нэгэдэлэй ЖЭК, «Бурятводоканал» нэгэдэл, «ЛатБАМстрой» гэжэ трестын нүүдэл оньһожоруулагдамал 206-дахи колонно, 1-дэхи ТЭЦ, Сотниковой шубуунай фабрика, түмэр замай Хойто-Байгалай отделени, Баргажанай-Адагай загаһанай завод болон бусад предприятинууд болоно. Иигэжэ эдэ предприятинуудай коллективүүд оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха эрид хэмжээнүүдые абаагүй байһаар гэжэ эдэ жэшээнүүд батална.

Л. КЛИМЕНКО,
Буряадай АССР-эй Госкомприродын Улаан-Үдын шалгалтын тусхайлагдамал комплексно инспекциин начальник.

АНХАРХААР БОЛОҺООР ҮНИ

Могойтын район хадаа ганса Агын округто бэшэ, мүн бүхы Шэтын область дотор ороо-һо тарянай үндэр ургаса ургуулжа хуряадагаараа үнинэй мэдээжэ болонхой. Эндэхид һүүлэй арба гаран жэлэй туршада таһалгаряагүй гектар бүриһөө дунда зэргээр 20 гаран центнер ургаса хуряана. Гадна өөһэдынгөө үрэһэ хүрэнгөөр, малай хоолоор гүйсэд хангахын хажуугаар, мүн гүрэндэ нилээд горитойхон хэмжээнэй таряа тушаадаг болонхой.

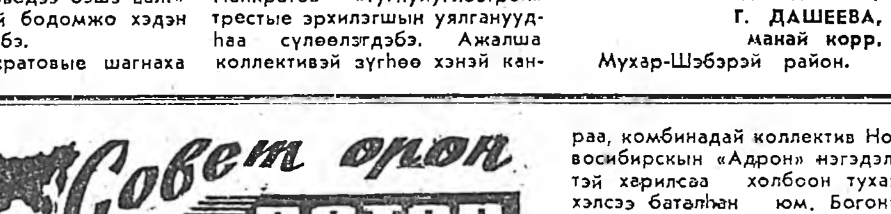
Теэд Могойтын, мүн Агын районуудай ажахынууд ургуулһан таряагаа саг соонь гүрэндэ эльгээхэ аргагүй байдаг. Ямар шалтагаанһаа ажахынуудай иимэ хохидолдо ородог байһан тухай хөөрэхэмнай.

Тодорхойлходо, эндэхи таряа тушаан абалгын пункт мүнөө үе сагай эрилтэдэ яашье хүрэнэгүй. Нэгэдэхеэр, ажахынуудһаа асарагдаһан ороо-һо таряа хадагалдаг складууд багадана. Оройдоол 18 мянган тонно ургаса хадагалха аргатай складууд эндэ түхеэрэгдэнхэй. Бодото дээрээ пунктда 40 мянган тонно хүрэтэр ороо-һо таряан ажахынуудһаа асарагдадаг. Энэ ехэ ургаса хиидхэжэ сэбэрлэхэ, хатааха, шанаршанараарнь илгажа хубаарилха, мүн вагонуудта таряа ашаха техникэ саг үргэлжэ дуталдадаг. Тиимэһээ ургаса хуряалгын түлэг үедэ эндэ ороо-һо таряанай ехээр асарагдахада, ажалшадынь тухашаржа, хүнэг хүхүүрээр, хүрзөөр тэрээниие автомашинаһаа буулгаха баатай болодог.

Могойтын таряа тушаан абалгын пункт дээрэхи ажал хүдэлмэриин оньһожоруулагдаагүй, мүн талмайнуудайнь бага байһан ушар тухай элдэб суглаа хуралнуудта хэлэгдэдэг. Теэд эдэ хөөрэлдөөнүүдһээ аша туһатай хэмжээнүүдэй абтадаггүй байһаниинь гайхалтай. Жэшээлхэдэ, һаяшаг арадай хиналтын районно комитедэй заседани дээрэ Могойтын таряа тушаан абалгын пунктын үйлэдбэридөө шэнэ оньһон техникэ нэбтэрүүлжэ, гар ажал хэр зэргэ хүнгэдхэһэн тухай асуудал хараба.

Таряа хуряалгын түлэг үедэ пункт дээрэхи ашаг үрэ багатай ажалһаа боложо, олон тоото автомашинанууд ээлжээндэ хии талаар зогсоно, имагтал ганса хүрзэ зэбсэгтэй зон ороо-һо таряа түргэн саг соо буулгажа үрдинэгүй гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Мүн энэл шалтагаанһаа боложо, пункт түмэр замай вагонуудые удаашаруулна. Коллектив гансал үнгэрэгшэ жэлдэ вагонуудые хии талаар байлгаһанай түлөө 11131 түхэригэй яла түлөө бшуу.

Эндэхи хүдэлмэришэдэй ажаллаха эрхэ нүхэсэлэй муу байһан ушар олоной һанаа ехээршье зобооногүй. Гэхэ зуура, эдэнэй хүлһэ салингынь бага. Эдэ бүгэдэ дутагдалнуд коллектив дотор ажалай журамай муудаха ябадалда нүлөөлнэ. Нэгэ газарта удаан хүдэлжэ шададаггүй, ябууд зон эндэ ажалда ородог. Таряа тушаан абалгын пунктын хүтэлбэрилэгшэд зоной дуталдадаг дээрэһээ эдэнииешье ажалда абаха баатай болодог. Энэ коллективтэ ажалладаг бүхы зоной 50 процентнь байдал һуудалай талаар тон хангалтагүйнүүд. Олонхидынь унаха дүтэлһэн, үмхиржэ һалаһан гэрнүүд

ГОРНЯГУУД МЭРГЭЖЭЛЭЭ ҺЭЛГЭНЭ

ПЕРВОМАЙСКИЙ (Шэтын область). Забайкалиин ашагта малтамал шанаржуулгын комбинат электронно часуудые худалдаа наймаанай эмхи зургаануудта эльгээжэ эхилээ.

Горно-рудна ямаршье үйлэдбэридэл адли, манай комбинат хэзээ нэгэтэ хаагдаха ёһотой ха юм даа, — гэжэ предприятиин парткомой секретарь Г. Адосик хэлээ һэн. —Нэгэ сагта уурхайн нөөсэнүүд барагдажа, олзоборилгын хэмжээ хорооxo гү ,али предприятиие хааха тухай асуудал гарадаг. Мүнөө манда иимэ асуудал гараагүй. Гэбэшье ерээдүйдэ хүнүүдэй ажал бэдэржэ гү, али ондоо тээшээ ошохогүйн тула эртээнһээ эндэ шэнэ үйлэдбэри байгуулха гэжэ шиидхэгдэһэн байна.

Гэрэй электронико үйлэдбэридэг болохо гэлсээбди. Нэгэдэхеэр, энэмнай ехэ ерээдүйтэй һалбари болоно. Хоёрдохеёр, горнягуудай һуурин тосхонуудта хүдэлмэри арай шамай олодог эхэнэрнүүдые мүнөөнһөө ажалтай болгонобди. Гурбадахяар, гэрэй электронико дэлгүүртэ ехээр хэрэглэгдэдэг.

Хараалһанаа бэелүүлхэ зуураа, комбинадай коллектив Новосибирскын «Адрон» нэгэдэлтэй харилсаа холбоон тухай хэлсээ баталһан юм. Богони болзорто кадрнуудые бэлдэхэдэнь, технологи ашаглан хэрэглэхэдэнь, хэрэгтэй детальнуудаар хангалгые эмхидхэхэдэнь дүй дүршэлтэй партнерынь туһалаа һэн. Мүнөө жэлдэ магазинуудта забайкалиинхидай тамгатай арбаад мянган электронно час орохо байна. Эндэ электронно наадануудые, харин һүүлдэнь тусхай компьютернүүдые үйлэдбэрилхэ гэжэ түсэблэнэ.

БАЙГАЛАЙ ҮМЭНЭ ФЕСТИВАЛЬ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ

УЛААН-ҮДЭ. Байгша оной августда Буряадай республикын ниислэлэй театрнуудай сценэнүүд дээрэ уласхоорондын театральна «Байкал — Мичиган» гэһэн фестиваль болохо юм. Чикаго хотын театрнуудай лигын директор Дайна Олмен ба тус лигын ниитын президент Нэнси Хаггарти хоёрой Улаан-Үдэдэ ерэхэдэ, иимэ хэлсээн баталагдаа һэн.

Тус фестиваль хадаа нёдондо жэлэй октябрьда байгуулагдаһан Иллинойско-ород театральна нэгэдэлэй түрүүшын ехэ хэмжээ ябуулга болохо юм. Чикаго хотын театрнуудай лигэ болон Россин Театральна ажал ябуулагшадай холбоон тэрэниие түлөөлнэ. Чикаго хотоһоо залуушуулай хоёр театр, совет гурбан театр — Москвагай Баруун-урдахи районой театр, Свердловскын ба Улаан-Үдын залуушуулай театрнууд тэрээндэ хабаадаха.

— 1990 оной августда Мичиганай эрье дээрэ, Иллинойс штадта иимэл харалга үнгэргэхөөр хараалнабди. Манай Мичиган нуурые ба танай үнэхөөрөө онсо шухаг Байгал далайе хамгаалха талаар олониитын, эрдэмтэдэй, ажахын ажал ябуулагшадай хүсэлэл оролдолгые нэгэдүүлхэ һанаатайбди, — гэжэ Дайана Олмен хэлэнэ. — Теэд бидэ гансал театральна ябуулгаар хизаарлаха гэнэ бэшэбди. Байгаалиие хамгаалха хүсэлтэй, хамгаалжа шададаг бизнесменүүд, эрдэмтэд, предприятинуудай түлөөлэгшэд хоёр делегациин бүридэлдэ оролсохо юм. Тиимэһээ тус фестиваль, мүн тэрэнэй хэмжээгээр үнгэргэгдэхэ конференци хадаа Америкын Иллинойс штадай болон Россин, тобшолон хэлэбэл, Буряад ороной хоорондо соёлой, байгаали хамгаалха талаар, саг үргэлжын холбоо барисаа тогтоохо арга гэжэ тоолонобди.

АВТОМОБИЛЬ — ТҮЛБЭРИГҮЙГӨӨР

КАЛУГА. Лотерейнэ биледэй түлөө 30 мүнгэшье түлэнгүйгөөр, областиин хоёр ажаһуугша «Запорожец» автомобильтай болобо.

Нёдондо жэлдэ тэдэнэр автомобиль шүүхэ тоосоогоор 2150 түхэриг нөөсэлгын банкда оруулһан юм. Банкда мүнгэ оруулһанай түлөө тэдэнэр процент абадаггүй, гэбэшье жэл бүри 100 хүнэй нэгэниинь автомобильтай болохо юм.

Мүнөө үедэ иимэ түлбэри оруулһан хүнүүд 200 шахуу болоно. Тэдэнэй оруулһан мүнгэн эрьесэдэ хэрэглэгдэжэ, шэнэ барилгада мүнгэ һомолхо арга олгоно. Калужска областьһоо гадна Россин үшөө хоёр областьдо имэрхүү туршалга үнгэргэгдэдэг.

(ТАСС).

Арадай кандидадууд

ЭМТЫН ҮГЭ ҮНЭТЭЙ

эрдэмтэн юм. Монгол-хитад, монгол-ород, монгол-буряад харилсаануудые, урда үеын түүхэ, экономикые, соёл гэгээрэлэй хүгжэлтын шатануудые, уласхоорондын байдалые шэнжэлэн үзэнэ. Мүнөө үедэ МНР-эй Наукануудай академиин член-корреспондент Н. Ишжамцтай хамта «Дунда зуун жэлнүүдэй үедэ Монголдо болоhон национально-суулаалгын хүдэлөөн» гэжэ темээр Ш. Б. Чимитдоржиев ном бэлдэжэ байна. Буряад зоной үг изагуурай туужануудые хэблэлдэ бэлдэлсэнэ. Монголнуудай шэнэ үеын түүхэ ба соё тухай хамтын зохёол хэблэлгэдэ бэлдэлгэдэ хабаадана. Чимитдоржиев зургаан ном, эрдэм шэнжэлэлгын зуу гаран статьянуудые хэблэжэ гаргаа.

Ш. Б. Чимитдоржиев хадаа ниитын-политическэ ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадана. Зүүн зүгэй оронуудтай hэналаа нэгэдүүлгын Совет комитедэй правлениин гэшүүн, Зүүн зүгые шэнжэлдэг Бүхэсоюзна ассоциациин президиумэй гэшүүн, Томскын университедэй дэргэдэхи докторско диссертаци хамгаалдаг тусхай соведэй гэшүүн юм.

Һаяхан «Знание» бүлгэмэй Буряадай республиканска эмхиин дэргэдэ буряад үндэhэн хэлэн дээрэ уншадаг лекторнүүдэй секци байгуулагдаба. Тус секциие Ш. Б. Чимитдоржиев толгойлно. Секци яhала ехэ ажал хэжэ байна. Улаан-Үдэ хотодо буряад хэлэн дээрэ хөөрэлдөө хэдэг хотын лектори гэжэ бии болгоо. Тиигээд ламын шажан тухай, шажантай холбоотой соёл гэгээрэлэй асуудалнуудаар элдэб лекцинүүдые уншана. Буряад хэлэ, бэшэг, соёл болбосоролоо hэргээхэ талаар ябуулагдажа байгаа хүдэлмэридэ Шираб Бадмаевич эдэбхитэйгээр хабаадана.

Буряадай ёhото арадай hайндэр болохо Сагаалганиие hэргээлгэдэ хубитаяа оруулаа. 1937 ондо буряад-монголые хуули бусаар гурбан хэсэг болгожо hалгаhан тухай, «Буряад-Монгол», «аймаг», гэжэ нэрэнүүдые hэргээхэ тухай асуудалнуудые партиин обкомой, республикын Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй үмэнэ эрдэмтэдтэй, уран зохёолшодтой хамта табижа байна. Хубилган шэнэдхэлгын үедэ республика дотор байhан дутуу дундануудые, алдуунууд тухай сэхэ шүүмжэлэл хэдэг, зоримгой хараа бодолтой байhаараа шалгардаг юм.

Буряадай эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша, түүхын эрдэмэй доктор Ш. Б. Чимитдоржиев гадаадын оронуудай эрдэмтэдтэй нягта холбоо барисаатай. Хари гүрэнүүдтэ ошожо, уласхоорондын хурал суглаануудта элидхэлнүүдые хэдэг. Һүүлэй жэлнүүдтэ Монгол, Болгари, Япон ошоод ерээ. Мүнөө жэлдэ август hарада Улаан-Баатарта «Монголой нюуса тобшоор» болохо хуралда ошожо, элидхэл хэхэ юм.

Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидат Ш. Б. Чимитдоржиевай hунгалтын урда тээхи программые хаража үзэбэл иимэ байна:

Һунгуулиин округто ородог Аэропорт, Сокол, Солдатский посёлогуудта ажаhуугшадай эрилтэнүүдые хангаха шухала гэжэ тоолоно. Солдатский посёлокто ажаhуугшадай эрилтэ хангалгын комбинат, соёлой шэнэ байшан барюулха шухала. Сокол посёлок хүрэтэр автобус тон муугаар ябана, ясли-сад, эмнэлгын газар, дэлгүүр хэрэгтэй. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ байха даа.

Ш. Б. Чимитдоржиевай программа соо эдэ хоолой асуудалнууд, байгаали хамгаалха талаар тодорхой хэмжээнүүд хараалагдана. Тэндэ элишэ талаараа тэгшэ hайн хүнүүдые хүмүүжүүлхэ тухай хэлэгдэнэ. Республика дотор бии байгаа шиидхэгдэдэггүй асуудалнуудые тобойсо гарган, хубилган шэнэдхэхэ ёhотойбди гэжэ депутадта кандидат уряална.

Гунга ТУДЕНОВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат, этигэмжэтэ нюур.

...ативууд — ажабайдалдамнай

...ЙЕНЬ ҮРГӨӨД, ...ҮЕНЬ ДАРАХА...

хэлдэ абахадаа, арадай депутатуудай Соведүүдэй гүйсэдкомууд дутагдалтайгаар хүдэлнэ гэхэ шухала.

Зарим цехүүд, участогууд болон гүрэнэй предприятинуудай зарим үйлэдбэринүүдые, кафе, столово ба магазинуудые кооперативнуудта арендээр үгэдэг болоhон ушарнууд манай hанахада, балайшье hайшаалтай бэшэ байна. Тиихэдэнь олон тоото hайн мэргэжэлтэд гол үйлэдбэринөө гаража, кооперативнуудта орошоно. Тиин нэгэ үйлэдбэридэ, нэгэ hалбарида хүдэлжэ байгшадай дунда хэрэггүй ондо ондоо байдал тогтоно бшуу. Гол түлэб залуушуул иимэ гуримаар ажаллаха дуратай байна. Эдилгэ абалган, үлүү харалга, hаймhаралга гэхэ мэтэhээ эхитэй ошон байдал эндэ тогтохо ушартай болоно.

Тэзд гүрэн түрын, партийна ба хуули ёhо сахин хамгаалха эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд hайн бодомжотой политика энэ талаар ябуулхада яанаб даа? Зоной гайхаха, икшэ тиишээ гомдол барихань барагдашагүй ха юм.

Тиимэhээл республикымнай профсоюзууд ажалшадай талые хамгаалан, hүүлшынгээ пленум дээрэ кооперативууд тухай тодо hанамжаяа элирхэйлэн, кооперативна хүдэлөөндэ бии байгаа дутагдалнуудые дары усадхаха хэмжээнүүдые абаха гэжэ республикынгаа Министрнүүдэй Соведтэ тусхай мэдүүлгэ үгөө hэмнай.

Энэ талаар кооперативуудые нэгэдүүлhэн профессиональна холбоон горитой үүргэтэй байха hэн.

Кооперативуудай тоогой олошорхо бүри шиидхэгдэхэ ёhотой асуудалнуудынь мүн ажалшадай зүгhөө ороhон гомдолнууд олошорно.

Үнгэрhэн жэлдэ Советскэ райгүйсэдкомдо худалдаа наймаанай «Алма-Ата» гэжэ нэрэтэй кооператив (түрүүлэгшэнь А. А. Долотин) бүридхэлдэ абтаа hэн. Долотин өөрөө Казахстанда ажаhуудаг аад, Улаан-Үдэдэ саг зуурын пропискатай болоо. Энэ кооператив 7 hарын хугасаа соо Казахстанhаа хүдөө ажахын продукци худалдажа абаад, Улаан-Үдэ асаржа, наймаалжа байгаа. Тиихэдээ банкда ямаршье счет нээгээгүй, райфинтаhагта тоосооной ямаршье документ үгөөгүй байшоо. Тиин энэ кооперативай зүгhөө гүрэнэй аша туhада орохо ёhотой 10 мянга гаран түхэригэй налог дарагдаагүй үлөө. Тус кооперативые үгы болгохо тухай асуудал юундэшэб унжагайрна.

Буркоопсоюзай дэргэдэ «Аялга» гэжэ кооператив эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ магнитофоной кассетэнүүд дээрэ бэшэгдэhэн аялга хотын магазинуудаар наймаанда гарадаг байгаа. Зүгөөр түрүүлэгшэ Шархановынь Буркоопсоюзтай хэлсээ баталангүй, ажал ябуулгаа үргэлжэлүүлhээр hэн. Эсэ-[illegible]

А. МУРАШЕВ,
БурАССР-эй профсоюзай [illegible] инструктор.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэhэнэй hүүлээр

«НАМhАА СААГУУР ГЭЖЭ ГҮ?»

— иимэ гаршагтай шүүмжэлхы удхатай А. Лыгденовэй материал манай газетын байгша оной январиин 6-най номерто толилогдоо бэлэй. Автор республикын хүүгэдэй уран зурагай, hургуулинуудай уран бүтээлэй, уран дарханай хэшээлнүүдые хүтэлбэрилдэг багшанарай хамтын семинар Хяагтын уран зурагай училищида үнгэргэгдэhэн тухай, тиихэдэ тус семинарта хабаадалсахаяа Буряадай Уран зураашадай холбооной н э г э ш ь е түлөөлэгшын ерээгүй тухай бэшээ hэн. «Энэ холбоон эдир бэлигтэндэ анхаралаа оройдоошье хандуулдаггүй гэжэ семинарай үедэ багшанар мэдүүлээ hэн...

Бидэ энэ шүүмжэлхы материалые Буряадай Уран зураашадай холбоондо эльгээжэ, харюу үгэхыень гүйhан байнабди. Иимэ бэшэг республикын Уран зураашадай холбооной консультант Г. Гуружаповаhаа абабабди:

«Республикын Уран зураашадай холбооной правлени А. Лыгденовэй материалтай танилсажа, Хяагтын уран зурагай училищида семинарта ошохо уялгатай аад, ошоогүй правлениимнай гэшүүн Т. Манжеевтэй дахин иимэ ушар дабтахагүй тухайнь хөөрэлдэбэ.

Уран зурагай hургуулинуудта, тэрэ тоодо республикын олон изостудинуудта, манай туhаламжа гэхэдэ, гансал мэргэжэлэй талаар байха [эдир бэлигтэниие тодоруулга, мэргэжэлтэ шалгаалтануудта хабаадалга, конкурснуудта жюри гэхэ мэтэ]. Бидэ Улаан-Үдын уран зурагай училищын hургуули ба уран зурагай асуудалые республикын соёлой министерствын урда тэс хэдэн дахин табиhан байhабди. Тэрэнэй барилгада мүнгэнэй талаар ямаршье туhа хүргэжэ шадахагүйбди. Нүхэр Лыгденовэй манай холбооной ажал хүдэлмэри тухай үшөө тодорхойгоор мэдэжэ hаhабал, правлениимнай хандаг лэ».

Любовь Ильинична Кривилева арбан хэлэй саада тээ Герценэй нэрэмжэтэ Ленинградска багшанарай институтай хойто зүгэй арадуудай факультет дүүргээд, мүноо Хойто-Байгалай районой Чильчигирскэ дунда hургуулида ород ба эвенк хэлэнүүдые заана. Любовь Ильинична Чильчигирскэ сельсоведэй депутат, Хойто-Байгалай районой үсөөн тоото арадуудай ассоциациин правлениин гэшүүн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: звенк хэлэнэй багша Л. И. Кривилева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭНЭ номерой хэрэг 697 хуудаhан дээрэ бэшэгдэнхэй. Зосоонь 69 ондоо документ шэдэгдэнхэй. Үе сагайнгаа гэршэ боложо, гартамни ороhон шаралшаhан хуудаhануудые иран hуухадаа, таби гаран жэлэй саада тээ энэ хэрэгые харата hанаагаар зорюута «зохёожо», үдэр бүхэндэ шахуу зузааржа байхыень хаража, урмашажа hууhан тэрэ үеын мүрдэгшэдэй ой гутаама түхэл шарай харагдахадал гэзд, нюрга руумни хүйтэ даахадал гээ бэлэй.

Энэ номерой хэрэгэй эхиндэ табигдаhан түрүүшын документтэй танилсая. Тэрэ 1937 оной ноябриин 24-дэ бэшэгдэhэн справка. БМАССР-эй Хориин аймагай Хэжэнгын сомондо 1904 ондо түрэhэн Дампилон Иролт Доржиевичые баривжа хааха тухай тэндэ хэлэгдэнэ. БМАССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй наркомой орлогшо, тус комиссариадай 3-дахи таhагай саг зуурын начальнигай, Гүрэнэй аюулгүйе сахиха органой майор лейтенант хоёрой гар табилгатай саарhан энэ хэрэгтэ эхи табижа үгөө.

Дукда шадалтай Доржиин Дампилай hүбэлгэн хурса гансa хүбүүн ном hудар шудалжа, дээдэ мэргэжэлтэй болоод, эхэ эсэгын hургаалаар сэбэр сэхээр ябажа, Буряадай Түбэй гүйсэдхэхы комитедэй (БурЦИК) түрүүлэгшэ болотороо ургаhан юм. Тиигэжэ байтараа, 1937 ондо тушаагдаhан байна. Буряад-Монголдо нюусаар эмхидхэгдээд байhан революцида «эсэргүү панмонгольско» эмхиин эдэбхитэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн гэжэ Дампилон хардагдаад, РСФСР-эй Уголовно Кодексын хэдэн хүндэ статьянуудай үндэhөөр хаагдажа, сүүдэй урда харюусалгада хабаадуулагдаа юм. Тиигэжэ харата муухайгаар зэмэлэгдэhэн коммунист партиhаа болон ажалhаа гаргагдаhан байгаа.

Дампилонтон Улаан-Үдын Кировэй нэрэмжэтэ үйлсын 21-дэхи гэрэй 2-дохи байрада ажаhуугаа. Мүрдэгшэд Иролт Доржиевичай гэртэнь ерэжэ, бүхы юумыень урбуулхадаа, профсоюзай, сэрэгэйнь билеэдүүдтэй хамта СССР-эй ЦИК-эй гэшүүнэй 6237-дохи номерой үнэмшэлгыень, 26 хуудаhан дээрэ бэшэгдэhэн хубиинь бэшэгүүдые болон олон тоото фото-буулгабаринуудыень агнууриин буу болон хоёр буряад хутагыень абалсаhан байна. Һамганиинь — Удбэл Улзытуевна — нүхэрэйнгөө хуби заяа хубаалдажа, мүн лэ тушаагдаад, хорёод жэлдэ түрмэ түшөөр ябаhанаа бусаhан юм.

И. Д. Дампилоной уголовно хэрэгтэй танилсахаhаа гадна хоёр жэлэй турша соо тэрээн тухай ехэ багашье hаань, баримтануудые бэдэрээб. Нэгэ нугын ногоо гэшхэжэ, нэгэ голой уhа уужа хүнүүд болоhон хадаа нютаг соогуураа ябажа, үндэр наhа эдлэжэ, үри садаанарайнгаа зол жаргал үзэжэ hууhан үетэн нүхэдhөөнь түрэл саданарhаань hуража абаhан юумэмни аргагүй сэнтэй ааб даа.

Тэдэнэрэй хөөрэhөөр тэрэ Петровско заводто hуража, ород хэлэ hайнаар шудалhан байна. Саашадаа Шэтын гимнази дүүргэhэн гээд тухайлагдана. Хори наhатай байхадаа, 1924 ондо, партиин гэшүүндэ абтаа. ВКП(б)-гэй Буряад-Монголой обкомдо соёл-гэгээрэлэй таhагые даагшаар, 1929 ондо «Буряад-Монголой үнэн» газетын редактораар, 1930 ондо наркомпросой орлогшо даргаар ба уданшьегүй арадай комиссараар хүдэлhэн тухайнь гэршэлhэн документнүүд хэрэг соонь байгаа hэн. 1932 оной май hараhаа эхилээд, (1933 оной) декабрь болотор Москвада марксизм-ленинизмын курсануудта hураhан байна.

И. Д. Дампилоной «Буряад-Монголой үнэн» газетын редактораар хүдэлhэниинь тэрэ үедэ мүрдэлгэ доро байhан Цыденжап Дондукович Дондубоной (Ц. Доной) 1937 оной ноябриин 15-да хэлэhэн үгэнүүдhээ мэдэгдэнэ. Ц. Дон тиихэдэ Буряадай гүрэнэй номой хэблэлэй марксизм-ленинизмын литературын секторые даажа байhанаа хаагдаад hууга. **«1928 ондо «Үнэн» газетын хүдөө бэшэгшээр Мухар-Шэбэрэй райондо хүдэлжэ байтарни, партиин райком намайе «Үнэнэй» аппарадта хүдэлхыемни дэбжүүлээ hэн. Тэрэ үедэ нүхэр Дампилон редакторынь байhан аад, түрүүшын үдэрнүүдhээ эхилжэ, пан-монгол үзэлтэй эмхидэ оруулхаяа hэдэжэ эхилээ hэн. Тэрэ эмхи зэбсэгтэ буhалгаа эмхидхэжэ, совет засагые унагааха, пан-монгол үзэлтэй ниитэ нэгэн гүрэн түрэ байгуулха түсэбтэй гээд Дампилонhоо мэдээб»,** — гэжэ хэлэhыень дурдахадаа, эдэ үдэрнүүдтэ 85 жэлэйнь ойн баярай тэмдэглэгдэжэ байhан бэлигтэй уран зохёолшын иимэ харюу **үгэхэ баатай болоhониие** заабол тэмдэглэхэ шухала. Хүнүүдэй ой ухаандашье ороогүй пан-монгол үзэлтэй гүрэн байгуулха hэдэлгэ тэрэ үеын буряад интеллигенци хэзэгүй, шал худал иимэ гэмнэлгэ яажа абадаг байhаниинь эли ааб даа. Энээн тухай мүнөө олондо мэдээжэ.

БурЦИК-эй түрүүлэгшэ И. Д. Дампилон албанай хэрэгээр сат үргэлжэ командировкодо ябадаг, Соведүүдэй Бүхэсоюзна VII съездын шиидхэбэринүүдые олондо ойлгуулжа, тайлбарилжа үгэдэг байhаниинь уголовно хэрэг соохи материалнуудhаа элирнэ. Жэшээлхэдэ, Эрхүүгэй областиин Бооxоной аймагай булссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ байhанаа, мүн лэ тушаагдаад hууhан Т. Б. Зандановай хэлээшэ хэды хубилгагданхайшье hаа, Бур ЦИК-эй түрүүлэгшын ямар ажал хэдэг байhыень гэршэлэн харуулна: **«1935 оной февраль hарада Дампилон манда ерэжэ, аймагаймнай түбтэ элидхэл хээ. Тэрэнэйнгээ hүүлээр намда хандажа, үшөө хаана уулзалга хэлтэй гээшэб гэбэ. Тиихэдэнь Байтагай сельсовет заажа үгэбэб. Тиишэ ошохо харгы замай аргагүй муу дээрэhээ бидэ хазаар морёор ошоо hэмди. Замдаа тэрэмни намдаа ехэ юумэ хөөрөө. СССР-эй шэнэ Конституци батапан абаха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэриин ябуулагдажа байха үедэ республикымнай хүтэлбэрилхы зургаануудта автономито республикаяа союзна республика болгохо тухай асуудал харагдажа байгаа юм ха. Тиихэдээ заабол МНР-тэй ниилэхэ хараа бодол бии гээ hэн. Иигэжэ хөөрэхэдөө, Буряад орон гээшэ Союзhаа гаража, Дотор, Үбэр Монголтой нэгэдээд, Агууехэ Монгол гүрэн бии болгохо гэhэн hанамжаяа намда дуулгаа hэн»,** — гэжэ Занданов бэшэhэн байна. Тэрэ хоёрой хоорондохи хөөрэлдөө дуулаhан хүн үгы. Багсаахада, буряад хэлэ, литература, соёл гэгээрэл тухай хэлсэhэн лэ байха. Харин БурЦИК-эй түрүүлэгшын зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулхын тула дүтэ, холые илгангүй ябадаг байhаниие хэнэйшье ойлгохоор. И. Д. Дампилон партиин обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. Ербановай нэрээр hүүлдэнь бэшэhэн записка соогоо: **«Литературна хэлэ байгуулха политикадамнай баруун аймагуудай нютаг хэлэнүүдэй айхабтар ехэ үүргэтэй байhаниинь эли. Тиимэhээ литературна шэнэ хэлэнэй юрэнхы балансда баруун наречи аха аргаарнь оруулжа, теориин болон бодото байдалай талаар бүхы асуудалнуудые баталан абахадаа, баруунай нютаг хэлэнэй хабаадалгые хангаха ёhотойбди. Тэрэ хэлэнэй литературна шэнэ хэлые баяжуулха байhаниинь дамжаггүй»,** — гэжэ тэмдэглэhэн байна.

«Б. Баймин, А. Беляев, К. Бирюков, Н. Варнаков, И. Дампилон, Д. Мункин, С. Мартемьянов, Д. Цыремпилон болон бусад 1930-аад онуудта политическэ гэгээрэлэй эдэбхитэд ба пропагандистнууд байhан юм. Тэдэнэр политическэ болон научно-атеис темэнүүдээр элидхэл ба лекци уншахаяа аймагуудаар ябадаг hэн», — гээд 1974 ондо хэблэгдэhэн «Буряадай түүхын очеркнууд» гэжэ ном соо хэлэгдэhэн байна.

1928 оной январьhаа 1930 оной апрель хүрэтэр ВКП(б)-гэй Буряад-Монголой областной комитедэй орган болохо **«Соёлой хубисхал»** («Культурная революция») гэжэ журнал гараhан байна. А. Оширов, И. Дампилон, Б. Тогмитов гурбан элдэб сагта тэрэнэй редактораар хүдэлөө. Уран зохёолшод Х. Намсараев, Солбоной Туяа, Ц. Дон, Б. Базарон, Ц. Номтоев болон бусадай тэрээнэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байhан тухай «Партийно-совет хэблэлэй Буряад орондо бии болоhон ба хүгжэhэн тухай» (1918—1937 онууд) гэжэ Б. Ц. Дондоковой ном соо хэлэгдэнэ. «Соёлой хубисхал» хадаа буряад хэлэн дээрэ гаргадаг ниитын-политическэ журнал байhан юм. Нүхэр Б. Ц. Дондоков тус ном соогоо Д. Дашанимаев, Д. Бизиянин, Ц. Дондубон, М. Саридаг, Б. Базарон, Б. Тогмитов, И. Дампилон, Б. Абидуев гэгшэдые эгээл түрүүшын буряад журналистнууд гэжэ нэрлэнэ.

1934 оной мартын 29-hөө апрелиин нэгэн болотор үргэлжэлhэн Буряадай уран зохёолшодой 1 съезд дээрэ Иролт Дампилон Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшээр, С. Ширабон харюусалгата секретаряар hунгагдаhан түүхэтэй.

Тиихэдэ 1936 оной июлиин 1—7-ной үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэдэ Москва болон Ленинградай эрдэмтэдэй хабаадалгатайгаар үнгэрhэн лингвистическэ конференци дээрэ БМАССР-эй ЦИК-эй түрүүлэгшэ И. Дампилон «Буряад хэлэ байгуулгын дүнгүүд» гэhэн элидхэл хэhэн байха юм. Тус элидхэл тэндэ хэгдэhэн гурбан элидхэлэй нэгэниинь байгаа. («КПСС-эй Буряадай областной организаци». Хронико. 1 боти).

ЭДЭ бүхы бодото баримтануудые эндэ дурдахадаа, тэрэ үеын БурЦИК-эй түрүүлэгшын хэды зэргэ эрдэм hургуулитай, түрэлхиин хурса, hонор ухаатай, бэлигтэйшье хүн байhаниень тэмдэглэхэ хүсэл байгаа. Тэрэ республикынгаа хүтэлбэрилхы тушаалтадай нэгэн байhан хадаа зоной дунда мэдээжэ, эмхидхэхы ба элсүүлхы хүсэ шадабаряараашье онсо шалгардаг байгаа гэжэ мүнөөдэрэй үндэрhөө харагдана.

Тэзд энэ хүн юундэ, хардагдажа, түрмэ шорон соо хаягдаhан, зобоhон, тулиhан, hүүлэрнь буудуулhан байна гээшэб? Энээндэ харюу олохын тулада БМАССР-эй НКВД-гэй нарком байhан полковник Ткачёвой гар табилгатай И. Д. Дампилоной юунэй түлөө гэмнэгдэhэн тухай документ абажа харая. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнхэй:

«1937 оной октябрь-ноябрь hарануудта БМАССР-эй дэбисхэр дээрэ япон тагнуулай органуудай байгуулhан буржуазно-националис, совет засагта эсэргүү пан-монголой үзэлтэй эмхи бии болгогдоод, парти, правительствымнай хүтэлбэрилэгшэдтэ хоро хэжэ, засагыень буляажа абаха талаар хүдэлмэри ябуулжа байhанаа баригдаба. Дампилон тэдэнэй нэгэн. Соёлой фронт дээрэ тэрэ hүйдхэлтэ ажал ябуулга хэнэ. Литература, гар бэшэг, Буряад-Монголой түүхэ хазагайруулжа, буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг политическэ, уран hайханай литературын удхые зорюута ондоо болгон хубилгажа, марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудай оршуулгые буруу болгон заhадаг байгаа».

Тиин СССР-эй ЦИК-гэй 1934 оной декабриин 1-дэ гаргаhан тогтоолой үндэhөөр Верховно Сүүдэй Сэрэгэй коллегиин үзэмжэдэ харагдахаяа эльгээгдэбэ. Иигэжэ гэмнэгдэhэн Иролт Дампилон 1937 оной ноябриин 28-да Улаан-Үдын түрмэдэ хаагдаhан байгаа.

5542-дохи хэрэг ССР Союзай Верховно Сүүдэй Сэрэгэй нүүдэл коллегиин 1938 оной июниин 2-ой ээлжэтэ хаамал зүблөөн дээрэ ямаршье гэршэгүйгөөр, гэмнэлгэ болон хамгаалалгын талануудай хабаадалгагүйгөөр харагдаhан байха юм. Зүблөөн үдэрэй 13 час 20 минутада эхилээ. Сүүдэй урда вогсогшо гэмтэйб гэжэ мэдэрээ. Һүүлшынгээ үгэ хэлэхэhээ арсаа. 13 час 40 минутада сүүдэй шиидхэбэри соносхогдоод, сүүдэй зүблөөн хаагдаhан байна. Иигэжэл буряад арадай тэрэ үеын урдаа хараха хүбүүдэй нэгэнэй хуби заяан шиидхэгдэhэн байгаа. Иролт Доржиевич Дампилон эгээл хатуу хэhээлтэдэ хүртөө. Сүүдэй шиидхэбэриин 1938 оной июниин 14-дэ хүсэндөө оруулагдаhан тухай «тон нюуса» гэhэн тэмдэгтэй справка уголовно хэрэг соонь байгаа hэн.

5542-дохи хэрэг 1957 оной апрелиин 20-до дахинаа харагдажа, шэнээр элирүүлэгдэhэн ушар байдалай үндэhөөр хуушан шиидхэбэринь болюулагдажа, гэмнэхэ шалтагаанай үгы байhан дээрэhээ зогсоогдоhон байна.

И. Д. Дампилоной нүхэр Удбэл Улзытуевна — «ангиин дайсанай hамган», нүхэрэйнгөө сагааруулагдажа, бодото сэбэр нэрээ нэрлүүлхэ эрхэтэй болоходонь, түрэлхидөө гэртээ суглуулжа, баярай сайлалга эмхидхэhэн байдаг. «Юрөөлтэ Удбэл хоёрой Эдэрмэгтэ айл болоhониие hанагшаб. Хубсаhа муутай байhан аад, түрэдэнь ошоогүй hэм. Хоюулаа нарин үндэр бэетэйнүүд, сэбэрхэнүүдшье, ехэл бэе бэедээ таарашаhан хоёр юм hэн. Өөhэдэйнь үхибүүд тогтоогүй байгаа. Тиимэhээ манай Улзытэ гэжэ хүбүү үргэжэ абаhан юм. Нэгэ жэл гурба hаратай хүбүүгээ Хэжэнгэhээ город Дампилонойдо асаржа үгөө hэмди. Жэл үлүүтэй байгаад байхадань, hөөргэнь абаха баатай болоо hэмди. Юундэб гэхэдэ, Юрөөлтэ городто Бататай (поэт Бато Базарон — В. Т.) уулзаад: «Нүхэр, бүтэхэ саг бэшэ болоод байна. Хүбүүемнай абаашаха болоош даа», — гэhэн гээбы», — гэжэ Бато Базароной hамган, 80 наhатай Бальжима **Хоцаевна Намсараева** хөөрөө hэн. Сагайнгаа байдалые ойлгоhон И. Дампилон хүбүүнэйнгээ хуби заяае буруутуулхагүй гэhэн байгаа бшуу.

Дээдэ-Хэжэнгэдэ 1919 ондо түрэhэн **Д. Б. Базаровай** дурсалгаhаа: «1937 оной хабар, апрель соо, колхозойнгоо хэрэгээр Ганзурино ошохо болооб. Улаан-Үдэ ерэжэ, Хоца Намсараевта ороходом, тэрэмни Юрөөлтэдэ хонходобо. Намда тэдэнэй зүгhөө туhаламжа хэрэгтэй байгаа. Тэрэнь намай ерэ гэбэ. Ошобоб. Үндэр сагаан, энеэбхилhэн шарайтай Юрөөлтэ урдаhаамни уринаар угтажа, хэрэгтэмни туhалhан юм гээшэ. БурЦИК-эй түрүүлэгшын ашаар Ганзуринhаа Новоильинск хүрэтэр поездоор тараан ошохо болоо. Новоильинскhээ колхознай мори тэргээр саашань шэрээл даа».

Социалис Ажалай Герой **Ц. Н. Номтоев:** «Дампилон хорёод онуудаар Монголдо хүдэлhэн байха. Тэндэ хубисхалай хэрэгтэ хабаадаа ёhотой. Тэндэhээ бусажа ерээд, Хэжэнгын хушуунай түрүүлэгшэ байгаа. Һүүлэй hүүлдэ БурЦИК-эй түрүүлэгшэ болотороо ургаа гээшэ hааб даа. Партиин обкомдошье таhагые даагша байhан байха. Тиихэдэ Буряад-Монголой Уран зохёолшодой холбооной 1-дэхи съездын делегат байгаа. Съездые нээгээ, холбооной правлениин түрүүлэгшээр hунгагдаа hэн. Мэдэхэ, шадахагүй юумэниинь үгы, аргагүй хурса хүн байгаа гүб даа. Нютагайнгаа хүнүүдые үргэдэг, дэмжэдэг hэн. Юумэнэй хомор сат байгаа. Гэртэнь орожо, эдеэлдэг hэмди. Ехэ сэхэ сэбэр, hайхан сэдьхэлтэй хүн hэн даа...».

И. Д. Дампилон нютагайнгаа хүн зоной, нүхэд болон түрэлхидэйнгөө дунда айхабтар hаруул дурсаэз үлөөнхэй. Гушаад оной хара муухай хамуурта ороhон нютагайнгаа хүнүүд И. Дампилон, Д. Донгидон (наркомпрос), О. Дашдондобэ (БМАССР-тэ мүн лэ наркомпрос байhан, тушаагдаха үедөө ВКП(б)-гэй Зүүн Сибириин обкомой инструктор байhан) гэдэгүүдэй ажабайдал, ажал ябуулга, хүн шанар тухайнь мэдэхэ болоно, дүрбэн тэгшэ байhыень гайхан харанаб. Буряад арадаймнай хайран бэрхэ хүбүүдэй сагhаа урид нүгшэжэ, hанаhан хүсэл бодолоо бэелүүлээгүйнь гомдолтой байдаг. Тэзд буряад арадай байгаа сагта тэдэнэрэй нэрын мүнхэ зуладал бадаржа байхань дамжаггүй.

В. ТОКТОХОЕВА.

Энэ фото Ц. Номтоевой архивhаа абтаба.

Хүн ба үе саг

5542-дохи ХЭРЭГ

ПОЛЬШЫН ПРЕЗИДЕНТЫН МЭДҮҮЛГЭ

ВАРШАВА. Һаяхан Советскэ Союзда ошожо ерэhэн ушарни политическэ ба моральна талаар, экономическа асуудалнуудай талаар ехэ удха шанартай, аша үрэтэй байба гэжэ Польшын Республикын президент Войцех Ярузельский хани ёhоной албанай хэрэгээр СССР-тэ ошожо ерэлгын дүнгүүд тухай тобшохон интервью үгэхэдөө тэмдэглээ. Михаил Горбачевтой хэhэн хөөрэлдөөгөө планаяа үндэрөөр сэгнэнэб. Тэрээн соо бүхы шахуу гол темэнүүд харуулагдаhан байгаа. Абтаhан шиидхэбэринүүд, баталагдаhан хэлсээнүүд Польшодо ехэ ашатай туhатай гэжэ ехэ юумэ хэлэжэ болоно. Политическэ, экономическа талаар, өөhэдыгөө хамгаалгын талаар тэдэ ехэ аша туhа үгэхэ байна.

Львов болон Катыньда хүрэлгэ ой ухаанда хадуугдама үйлэ хэрэгүүд болоhон байна. Катыниин уршагта үйлэ хэрэгүүдhээ хохидоhон Польшын 15 мянга шахуу офицернүүдэй списогүүдтэй саарhа дансануудые М. С. Горбачев намда дамжуулаа. Энэ документ гансал түүхэшэдтэ бэшэ, харин наhа барагаhан хүнүүдэй бүлэнэртэ тон шухала удха шанартай байха юм.

ТАСС · АПН

ХИЛЫН СААНАhАА

МАНДЕЛЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ЛОНДОН. Урда Африкын африкан национальна конгрессэй президентын орлогшо, апартеидтэ эсэргүү элитэ ехэ тэмсэлшэ Нельсон Манделые «Уэмбли» стадион дээрэ олон час соо үргэлжэлhэн асари ехэ концертэ хабаадаhан 72 мянга гаран хүн зон гарнуудаа алдахажа, толгой дээрэ үргэжэ хүнүүд «Мандела! Мандела!» гэжэ уреэл табиhан байха юм. Тиихэдэнь сугларагшад нэрэмжэ халуун альга ташалгаар угтаба. Поп болон рок-хүгжэмэй одод — Питер Гэбриэл, Трес Трэйси Чэмпэн, «Симпл майндз» гэжэ бүлэг тэрэнэй хабаадаhан байгаа. ЮАР-ай орон түрмэнүүдhээ энэ долоо [illegible] суута хүнэй сүлөөлэгдэлгын хүндэлэлдэ эмхидхэгдэhэн концерт радио болон телевидениер дамжуулагдажа, миллиардhаа дээшэ хүн зон хараhан байгаа.

ХИТАД-СОВЕТ ХАРИЛСААН

ПЕКИН. Хитад болон Советскэ Союзай хоорондохи харилсаануудые гуримшуулан hайжаруулха хэрэг талаар худалдаа наймаанай болон экономическа харилсаае хүгжөөхэ арга олгохо байна. 1989 ондо хитад-совет худалдаа наймаан 3 миллиард доллараар дээшэ гараа гэжэ гү, али урда жэлэйхиhээ 20 процентоор дээшэлээ. Байгша ондо энэ харилсаан адли тэгшэ эрхын, али алинда ашатай туhатай байлгын гол ёhонууд үндэhэлжэ, улам саашаа хүгжөөгдэхэ юм гэжэ КНР-эй Гадаадын экономическа харилсаа холбооной ба гадаадын худалдаа наймаанай министерствын түлөөлэгшэ Луань Чуань Пин Синьхуа агентствада интервью үгэхэдөө мэдүүлээ.

Советскэ Союз хадаа мүнөө үедэ Хитадтай эгээл ехээр худалдаа наймаа хэдэг гүрэнүүдэй нэгэниинь болоно гэжэ тэрэ хөөрэлдөө үргэлжэлүүлбэ. Бүхы худалдаа наймаанай хахад шахуу хубинь түүхэй эд, болбосоруулhан продукци, нэхэлмэл эд, хүнгэн промышленностиин эдлэл хэрэгсэлнүүд болоно. Наядахи онуудта КНР 7,8 миллион тонно [illegible], 15 миллионhоо дээшэ кубометр модо, 3,7 миллион тонно мочевино, 119 мянган автомашинануудые ба двигательнүүдые 50 гаран самолёт худалдажа абадаг байна.

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ЗАЛУУ ҮЕТЭНДЭ ЖЭШЭЭ БОЛОГ

Улаан-Үдэ хотын Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ проспектдэхи 25-дахи гэртэ 3 үхибүүнэй эхэ, 7 аша, гушанарай хүгшэн эжы Мария Станиславовна Яковлева ажаһуудаг...

Үхибүүдэйнгээ аша, гушанарайнгаа дунда эрьелдэһээр байтарнь, он жэлнүүд мэдэгдэнгүй үнгэржэл байнхай.

һүүлшын буудалдаанай замхаһаар 45 жэл болохонь. Жэл ошохо бүри фронтовигууд үсөөржэл байнабди...

Мария Станиславовнагай үбгэн Раднай Николаевич тухай хөөрэнгүй үнгэрхын аргагүй ха. Би тэрэнние мэдэхэшье һаа, дайшалхы намтарыень мэдэхэгүй ябааб. Өөр тухайгаа хөөрэхэ дурагүй хүн бэлэй. Нэгэтэ СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй министерствын түбэй архив соо хүдэлжэ байхадаа, зарим документнүүдтэй танилсаһан байгааб. Полкын командирай политическэ талаар орлогшо тухай иигэжэ бэшээтэй байгаа һэн: «Гвардиин майор Р. Н. Яковлев—шэн зоригтой, эдэбхитэй, политическэ үндэр эрдэм мэдэсэтэй, үүсхэлшэ офицер байһанаа харуулаа. Гадна ойлгуулламжын хүдэлмэри шадамар бэрхээр ябуулдаг. Грог, Нитра, Ваг гэһэн гол мүрэнүүдые ба Карпадай хүшэр хүндэ газарнуудые дабахадаа, нүхэр Яковлев нэгэтэ бэшэ өөрынгөө жэшээгээр сэрэгшэдые бодхоожо, добтолгодо ородог байгаа. Энээнһээ гадна сэрэгшэдээ баатаршалга гаргахыень уряалдаг, зоригжуулдаг, өөрөөшье айха, һүрдэхые мэдэхэгүй ёһотойл хүмүүжүүлэгшэ, коммунист».

Мария Станиславовнагай үнгэрһэн дайнай сэрэгшэ ябаһан үнэмшэлгэ соонь иигэжэ бэшээтэй: «Гвардиин младша сержант Мария Станиславовна Бурковская, поляк яһатанай гэр бүлэдэ 1923 ондо түрөө, Ворошиловградай областиин Станично-Луганска сэрэгэй комиссариадһаа сэрэгэй албанда татагдажа, Александр Невскиин орденто 238-дахи гвардейскэ стрелково полкын Суворовой орденто 81-дэхи дивизидэ алба хэһэн байна». Мүнөө тэрэнэй дайшалхы габьяаень гэршэлһэн орден, медальнуудайнь үнэмшэлгэнүүдтэй танилсахада, тэндэнь «1944 оной март соо Украинын ССР-эй Кировоград хотые сүлөөлхэ дайн байлдаанда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнгаа түлөө «Дайшалхы габьяагай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаба.

Боомбонуудай тэһэрхэ абяан, һомонуудай эшхэрээн, наһа бараһан дайшалхы нүхэдынь Мария Станиславовнагай зүүдэндэнь мүнөөшье болотор харагдадаг, үзэгдэдэг. Тэрэ үедэ залуухан басаган ябаа гээшэ аа6 даа. Хэлхээ холбоо байгуулагшаар албаяа хэһэн байгаа. Ямаршье сагай уларилда—саһатай, бороотойшье, һалхи шуургатайшье, ямаршье тулалдаан болоно байг, хэлхээ холбоон таһалдаха ёһогүй ха юм. Тэрэ дайнай мартагдашагүй нэгэ хэдэн ушар тухай, иигэжэ хөөрэнэ.

— Дайн дүүрэхэ тээшээ болоно байгаа. Би полкын командирай подразделениинүүдэй дунда хэлхээ холбоо байгуулагша һэм. Телефоноймнай утаһанууд таһараадшье һалахагүй, тиихэдэнь ээм дээрээ катушкаяа үргэлөөд лэ гүйхэш, үгы һаа, мүлхихэш. Хажуугаарынь дайсанай һомон эшхэрээд лэ гараха, снарядууд, боомбонуудшье тэһэрхэ, юрэдөө, дайн гээшэ эхэнэр хүнэй хэрэг бэшэ даа. Хэды олон нүхэдөө тэндэ алдаа гээшэбиб, хэды олон хүмнай инвалидууд болоо гээшэб? Һанахадашье хүндэ. Волгоград хотын Аня Парбузина нүхэр басагатай агша һэм. Тэрэмни артиллериин буудалдаан соо таһарһан утаһа залгажа ябаһаар алуулаа бэлэй... Венгридэ нэгэ иимэ ушар болоо һэн. Би хажуудаа нэгэ нүхэртэеэ баригдажа байһан сарай руу телефоной утаһа татажа байбаб. Тиигэжэ байхадамнай, нэгэ сэрэгшэ ерээд, иигэжэ хэлэбэ: «Энэ гэһээр полкын командирта хэлхээ холбоон хэрэгтэй болобо». Тиихэдэнь катушкаяа ээм дээрээ үргэлөөд ошохо баатай болобоб. Нэгэ хэды минута алхалаад ябатарни, үнөөхи сарайманай агаарта дэгдэшоо һэн. Тэндээ үлэһэн нүхэрни алуулаа бэлэй.

Нэгэ иимэ ушар Румынидэ болоо һэн. Манай часть нэгэ һууринние сүлөөлөөд байгаа. Харин үүр хираанаар бидэниие бүһэлхэ һанаатайгаар немецүүд гэнтэ добтолгодо оробо. Арадамнай нимгэн мүльһөөр хушагдаһан мүрэн. Яаха аргагүй болоходоо, сухарибабди. Тиихэдэ манай олон сэрэгшэд алуулаа, плендэшье абтаа һэн. Тэдэнэй тоодо штабаймнай начальник, батарейн командир плендэ абтаа бэлэй. Зүгөөр хэлхээ холбооной һайнаар хүдэлһэн дээрэһээ бидэндэ туһаламжа ерэжэ, плендэ ороһон сэрэгшэдыемнай сүлөөлэлсэһэн юм... Аюулта энэ дайнай сагай хатуу шэрүүн ушарнуудые мартахын аргагүй.

Карпат шадар болоһон нэгэ үндэрэй түлөө дайлалдажа байтараа, эрэлхэг зоригтой комиссар хүндөөр шархатаа бэлэй. Сэрэгшэд комиссарайнгаа адхарһан шуһанай түлөө үһөө нэхэн, хүсэ ороһондол добтолгодо бодоһон юм. Немецүүд энэ добтолгыень тэсэнгүй, тэрьедэхэ баатай болоһон байгаа. Тиигэжэ манай сэрэгшэд үнөөхи үндэрөөшье эзэлжэ, Перчек гэһэн һууринике сүлөөлбэ.

7-дохи гвардейскэ армиин командалагшын 1945 оной майн 24-нэй захиралтаар манай нютагай хүбүүн хоёрдохиёо Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаа һэн.

Раднай Николаевич дайнай һүүлээр, жэл болоод, гэртээ ерэһэн байна. Хүндөөр шархатаһан дээрэһээ госпитальдо үни удаан саг соо аргалуулжа, инвалид болоод бусаа һэн. Зүгөөр коммунист Яковлев гэртээ һанаа амар байха хүн бэшэ даа. Ерэһээр арадай ажахы һэргээхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ бухажа ороо һэн. Түрүүшээр партиин обкомдо инструктораар, партиин Захааминай райкомдо нэгэдэхи секретаряар ажаллаа. Удаань Эрхүүгэй партийна һургуули дүүргэжэ ерээд, партиин Яруунын райкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлөө. Эндэ хүдэлжэ байтараа, Зэдын районой «Мир» колхозой түрүүлэгшээр томилогдожо, арбан гурбан жэлэй туршада ажаллаһан байха юм. Гээгдэнги ажахые республикын түрүү ажахынуудай нэгэн болгожо шадаа. Тэрэнэй хүдэлжэ байхада, колхозойнь хонин һүрэгэй тоо толгой хоёр, олзо оршонь зургаа дахин нэмэһэн байха юм. Колхознигуудайшье ажабайдал һайжаржа захалаа һэн.

1958 ондо Буряадай номой хэблэлээр, «Колхозой түрүүлэгшэ» гэһэн ном гаргагдаа һэн. Тэндэнь колхозой экономикые хайшан гэжэ ашаг шэмэтэйгээр, түргэн саг соо хүгжөөхэб гэжэ Раднай Николаевич Яковлевай дүй дүршэл дээрэ тодорхойгоор харуулагдаһан байгаа.

Дайшалхы шагналнууд дээрэнь Ажалай Улаан Тугай хоёр, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орден, үшөө «Шэнэ газар элдүүрилһэнэй түлөө» гэһэн медаль нэмэбэ.

Партиин, дайнай, ажалай ветеран мүнөө бидэнэй дунда үгы. Дайнда абаһан шархануудһаа, дайнай һүүлээр арадай ажахы һэргээлгэдэ үсэд нэтэрүүгээр, эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллаһанһаа болоно, сагһаа урид наһа бараһан юм.

35 ЖЭЛ БОЛОЖО УУЛЗАБА

Хүнэй наһанда мартагдашагүй һонин ушарнууд тохёолдодог. Гэр бүлэ болоһон Яковлевууд 35 жэл болоно полкынхидтоёо уулзахадаа, ямар ехээр баярлаа, зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгөө гээшэб? Гайхалтай һонин уулзалга болоо һэн.

Мария Станиславовна иигэжэ хэлэнэ: «Хани халуун уулзалга болоо һэн. Аха дүүнэр, түрэл гаралнууд шэнги тэбэриндэн, бархиралдажа байгаад хөөрэлдөө бэлэйбди. Юуншье тухай хөөрэлдэхэдөө, хөөрэлдөөмнай дайн дайшалхы нүхэд тээшээ эрьелдээд лэ байха юм.

...һанана гүш нүхэр майор... Гвардиин младша сержант мартаагүй гүш? 15 километр утатай телефоной утаһа ойн модон, намаг налхи соогуур татаһанаа... Хүндэтэ үбгэн һамган хоёр һанана гүт, хайшан гэжэ фронт дээрэ хурим хэһэнээ...» гэхэ мэтын сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмэ хөөрэлдөөнүүд болоо һэн даа». Үнэхөөрөөшье, иимэ уулзалганууд мартагдадаггүй ха юм.

— Хүн бүхэнэй хуби заяан ондо ондоо ха юм. Би өөрынгөө хуби заяанда гомдоногүйб. Үзэсхэлэн һайхан Буряад орон минии хоёрдохи нютаг болонхой. Эндэ ажалша, бэрхэ, һайн зон ажаһуудаг. Минии хани нүхэр Раднай Николаевич Карпадта байхадаа, иигэжэ хэлэгшэ һэн: «Мария, дайнай һүүлээр минии нютаг — Буряад орон ошохобди. Тэндэ баһал һайн зон ажаһуудаг. Байгаалинь экэ Керпатануудһаа, шинии Украинаһаа нэгэ бага ондоо, зүгөөр өөрын онсо маягтай». Би Винницэдэ түрэһэнби, поляк яһанайб. Теэд буряад хүндэ хадамда гараа6 гэжэ нэгэтэшье бэедээ, хуби заяандаа гомдоогүйб.

Дайнай һүүлээр Яруунa, Захаамин, Зэдын районуудаар нүхэртэеэ дахасалдаад хүдэлөөб. Раднай Николаевичай пенсидэ гарахада, город зөөжэ ерээ һэмди. Энэл городто хүбүүднай, аша гушанарнай ажаһууна. Тэдэндээ хэлэжэл байдагби. Таанад эсэгэерээ, үбгэн абаараа омогорхохо ёһотойт. Ямар хатуу зоригтой, үнэн сэхэ хүн байгаа гээшэб»,— гэжэ Мария Станиславовна хөөрэнэ.

Ганса үбгэн абаараа бэшэ, хүгшэн эжыгээрээ баһал омогорхохоор ааб даа. Мария Станиславовна «Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяагай түлөө» гэһэн медальнуудаар шагнагдаһан, мүн бэшэшье олон шагналнуудта хүртэһэн байха юм.

Мария Станиславнатай хөөрэлдэжэ һуухадамнай, ашануудынь гүйлдэжэ ерээд, дайшалхы фото-зурагуудаа харуулхыень гүйбэ. Хуушаржа шарлашаһан зурагуудые хаража байтарнай, 1944 оной сентябриин 6-най «За Родину» гэһэн фронтовой газетэ соо гвардиин сержант Решетниковэй бэшэһэн «Эхэ оронноймнай нэгэ басаган» гэһэн зураглал дайралдаба. Зураглалай нэгэ хэдэн мүр уншагшадтаа дурадхахамни.

— ...Гвардеецүүдэй добтолгодо ороходо, младша сержант М. С. Бурковская адаглан харадаг пункт соо хэлхээ холбоо байгуулжа байгаа һэн. Венгриин сэрэгшэд шанга хүсэтэйгөөр буудажа эхилбэ. Хажуудань минэнүүд тэһэржэл байха юм. Зүгөөр басаган телефонойнгоо дэргэдэ дежурлажал һуугаа һэн. Гэнтэ телефониинь хүдэлхэеэ болишобо (снарядта тудагдажа, утаһаниинь таһарһан байгаа). Бурковская утаһаяа залгахаяа гүйжэ ябашоо һэн. Хажуугаарнь минэ, снарядууд тэһэрһэн зандаа... Утаһаяа залгаад, һөөргөө бусаа бэлэй. Энээхэн байлдаан соо хоёр дахин телефонойнь утаһан таһа буудуулжа тухашаруулһан байха юм...

Мария Бурковская эрхим хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэ, өөрынгөө ажалда дуратай, эрдэм мэдэсэе, политическэ бэлэдхэлээ улам дээшэлүүлхын хойноһоо оролдодог, эрмэлзэдэг.

Мария Станиславовнагай гаргаһан баатаршалгаар омогорхонгүй байжа болохогүй. «Шэн зоригой түлөө» гэһэн медаль—солдат хүнэй эгээл үнэтэй шагнал мүн. Иимэ медаль фронтовик бүхэндэ үгтэдэггүй юм.

Иимэл даа, үбгэн һамган хоёрой дайшалхы замууд. Раднай Николаевич, Мария Станиславовна Яковлевтанай гаталһан зам залуу үетэндэ жэшээ болог лэ!

С. ХАНДАЖАПОВ,
партиин, ажалай, дайнай ветеран, СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

БУЛТАДАА УРИЛДААНДА ХАБААДАЯ

«Буряад үнэн» газетын шангуудта хүртэхын түлөө заншалта 41-дэхи урилдаан байгша оной майн 2-то болохоор хараалагдана. Республикын хүнгэн атледүүдэй дунда үнгэргэгдэдэг мүрысөөнүүдэй зунай хаһые нээһэн энэ урилдаан хадаа Совет хэблэлэй үдэртэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда Совет арадай түйлэһэн Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойдо зорюулагдана.

Газетын заншалта урилдаанда Улаан-Үдэ хотын, республикын районуудай найман жэлэй ба дунда һургуулинуудай, мүн тусхай мэргэжэлэй дунда болон техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудай, техникумуудэй, промышленна предприятинуудай, спортын клубууд, бүлгэмүүдэй команданууд олоороо хабаадаха болоно. Урилдаанда шалгаржа гараһан командануудта, спортсменүүдтэ газетын дамжуулгын кубогууд, грамота болон дипломууд барюулагдаха юм.

Энэ урилдаанда эрхимлэһэн командануудта, спортсменүүдтэ барюулагдаха дамжуулгын кубок дурасхаал болгон хэтэ мүнхэдөө хадагалагдажа байхаар үгтэхэнь гээшэ. Тиимэһээ команда бүхэнэй дунда шанга тулалдаанай болохонь дамжаггүй.

Байгша ондо дүшэн нэгэдэхиеэ үнгэргэгдэхэ урилдаанда хабаадаха дуратэй коллективүүд өөһэд өөһэдынгөө захилнуудые манай газетын редакциин мэдээсэлэй таһагта, мүн республикын физкультура болон спортын талаар Гүрэнэй комитедтэ оруулжа үгэхэ, энгэртээ зүүхэ номеронуудаа абаха болоно. Захилаа саг соонь үгөөгүй команданууд, холын районуудһаа ерэһэн түлөөлэгшэдһөө бэшэниинь, мүрысөөндэ хабаадаха эрхэгүй хаһагдаха юм.

Хүдөө нютагуудһаа ерэһэн команданууд урилдаанай эхилхын урда тээ — майн 2-ой үдэр мандатна комисси гаража, энгэртээ зүүхэ номернуудаа абаха болоно.

Найман жэлэй һургуулинуудай, мүн шэхэ хатуу һургуулинуудай һурагшадай команданууд эстафетэ дамжуулгын урилдаа булганһаа түрүүлэн эхилжэ, Соведүүдэй талмай дээрэ сугларагшадай анхарал татахань дамжаггүй. Команда бүхэн тус тустаа 10 басаган, 10 хүбүүнһээ бүридүүлэгдэһэн байха ёһотой. Үйлэдбэриин коллективүүдэй командануудые ГПТУ, техникум, училищинуудай командануудтай сүг урилдахаар эмхидхэлэй комитет баталһан байна. Бусад коллективүүдэй команданууд тус тустаа 11 эрэшүүл, 11 эхэнэр түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн байха юм.

«Буряад үнэн» газетын жэл бүри үнгэргэжэ байһан заншалта урилдаанда гансашье Улаан-Үдэ хотын һургуулинуудай, дунда болон дээдэ һуралсалай газарнуудай, промышленна предприятинуудай, спортын бүлгэм, клубуудай команданууд хабаададаг бэшэ, мүн лэ республикын алишье районуудай коллективүүд өөһэд өөһэдынгөө командануудые эльгээхэ аргатай гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ хүнгэн атлетикын зунай хаһа нээһэн энэ мүрысөөндэ Загарайн районой Элхиин дунда һургуулиин, Ивалгын, Тарбагатайн, Сэлэнгын, Бэшүүрэй болон бусад районуудай суглуулагдамал командануудай хабаададаг болоһониинь һайшаалтай юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй урилдаанай дүнгөөр хурдан солбон хүбүүд, басагад, эхэнэрнүүд, эрэшүүл шалгаржа, редакциин дамжуулгын кубогта, грамота, дипломуудта хүртөө һэн. Найман жэлэй һургуулинуудай дундаһаа Улаан-Үдын 10-дахи һургуулиин басагад, хүбүүдэй команданууд эрхимлэһэн юм. Мүн эдэнэртэй сүг хамта урилдаһан шэхэ хатуу үхибүүдэй һурадаг интернат һургуулинуудай командануудай гэшүүд үетэн нүхэдтэйгөө ана мана урилдажа, редакциимнай дамжуулгын кубогта хүртөө бэлэй.

Дунда һургуулинуудай дунда үнгэргэгдэһэн урилдаанда 65-дахи һургуулиин басагад, хүбүүд эрхимлэжэ ерээ һэн.

Техникумууд болон училищинуудай дунда болоһон урилдаанда багшанарай 1-дэхи училищиин, техническэ мэргэжэлэй училищинууд соохоо 10-дахи училищиин басагадай команданууд хурдан, солбон байгаа бэлэй. Харин техникум, училищинуудай басагад, хүбүүдэй дунда болоһон шанга тулалдаанда Железнодорожно техникумэй, 2-дохи ГПТУ-гай команданууд шалгарһан юм.

Дээдэ һургуулинууд соохоо Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй басагад, хүбүүдэй команданууд эрхимлэжэ, редакциин дамжуулгын кубогта хүртэһэн байгаа. Үйлэдбэриин коллективүүдэй дундаһаа ЛВРЗ-гэй эрэшүүлэй, Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно заводой эхэнэрнүүдэй команданууд түрүү һууринуудые эзэлжэ, сугтаа хүдэлдэг нүхэдөө болон предприятиингаа хүдэлмэришэдые урмашуулан баясуулаа һэн.

Хэблэлэй болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда Совет арадай түйлэһэн Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн баярай үдэртэ зорюулагдаһан урилдаанда эрхимлэжэ гараһан командануудта «Буряад үнэн» газетын дамжуулгын кубогууд хэтэ мүнхэдөө хадагалагдажа байхаар үлөөгдэхэнь гэжэ үшөө дахин һануулнабди.

Урилдаанай маршрут үнгэрэгшэ жэлэйхидэл адли байхаар хараалагдаа. Энэ урилдаан Соведүүдэй талмай дээрэһээ «Бурятгеология» үйлэдбэриин нэгэдэлэй байшангай хажууһаа эхилээд, Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсөөр үнгэрөөд, «Прогресс» кинотеатрай дэргэһээ зүүн тээшээ годиржо, Илалтын проспектээр, удаань Куйбышевай, Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсэнүүдээр хэдэн шатада хубаараад үнгэргэгдэхэ юм.

Байгша ондо дүшэн нэгэдэхиеэ үнгэргэгдэхэ заншалта эстафетэдэ һайн бэлэдхэлтэй ерэхын тула спортын клубууд, һургуулинууд, техникумууд, училищинууд, предприятинууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, тренернүүд эдэ үдэрнүүдтэ спортсменүүдээ һорижо, олон тоото мүрысөөнүүдтэ хабаадажа эхилһэниинь һайшаалтай. Улаан-Үдэ хотын спортын бүлгэм, клубууд, предприятинуудай, һургуулинуудай, колхоз, совхозуудай физкультурын коллективүүд мүрысөөнүүдтэ, һорёонуудта олон хүнүүдые хабаадуулха шухала асуудалда гол анхаралаа хандуулдаг, эмхидхэлэй ехэ хэмжээ ябуулгануудые хараалдаг, үнгэргэдэг, эрхилдэг болоһониинь һайшаалтай юм.

Манай заншалта урилдаанда хабаадаһан хүдөө нютагуудай, Улаан-Үдэ хотын һургуулинуудай һурагшадай болон бусад коллективүүдэй командануудай һайн бэлэдхэлтэй ерэдэг болоһониинь жэл бүри үнгэргэгдэдэг урилдаанай дүн гэршэлжэ үгэнэ. Иигээд лэ майн 2-ой үдэр үглөөнэй 11 часһаа эхилхэ манай газетын заншалта урилдаанда олоороо хабаадахыетнай, хурдан солбоноо туршалсахыетнай хүсэнэ, хүлеэнэбди.

Мүрысөөнэй ахамад судьягаар Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй кафедрые даагша, республикын категориин судья З. М. Цинкер томилогдонхой.

Урилдаанай зүргэ дээрэ шэнэ амжалта түйлахыетнай хүсэнэбди.

ЭМХИДХЭЛЭЙ КОМИТЕТ.

Спорт — Спорт — Спорт

НҮХЭДӨӨ ТООБОГҮЙ

Эрэшүүлэй дунда республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө 57-хиёо эхилһэн нааданда хэдэн уулзалга үнгэргэгдэбэ. Долоодохи уулзалгын болоходо шадамар бэрхээр наададаг нэгэдэхи разрядтай шатаршан Владимир Капитонов спортын мастерта кандидат Согто Намжиловтай уулзаа бэлэй. Тиихэдээ ухаан бодолоо һайсахан лэ гүйлгэжэ, тэнсэһэниинь һайшаалтай. Мүн энэ үдэр Сергей Прутовой Эдуард Халудоров хоёр тэнсэһэн байба.

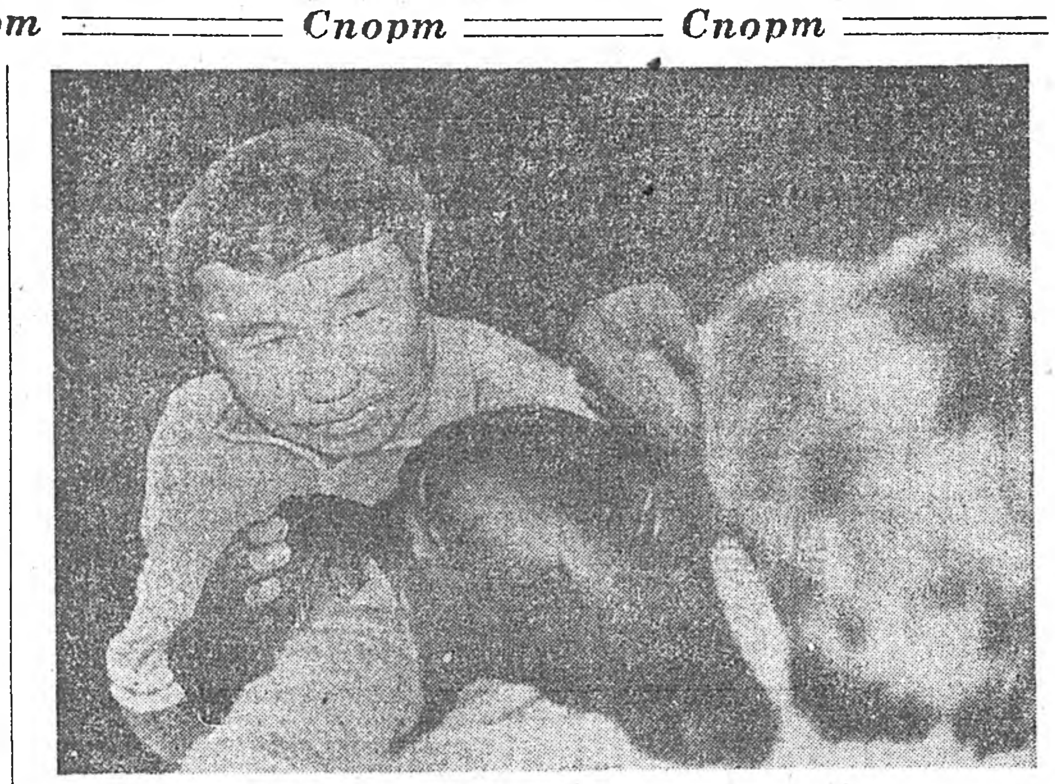
ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн Игорь Брылев Анатолий Раднаевые, Алексей Шагжиев Тимур Ивановые, Саян Санжиев Анастасия Агафоновае, Александр Капитонов Бато Мункуевые шүүһэн байна. Залуушуулай дундаһаа Ивалгын гидромелиоративна техникумэй һурагша Чингис Бальжиев һайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулба. Тэрэ хэдэн уулзалгада Олег Ревтов, Владимир Дашинимаев, Эдуард Дамдинов гэгшэдые шүүжэ, бусадтай тэнсэжэ, дүн хамта 4,5 очкотой мүрысөөнэй таблицада дундуурхи һуурида гаража шадаба.

Мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан Согто Намжилов наймадахи уулзалгада Сергей Прутовой гэгшые бүдэрүүлжэ, очко нэмэритэй болобо. Хүүгэдэй спортын 8-дахи һургуулиин тренер Алексей Шагжиев энэ үдэр Халудоровта, Анатолий Раднаев Дашинимаевта, Пурбуев Агафоновада, Селюгин Цыдыповтэ шүүгдэһэн, хэдэн уулзалганууд тэнсэлгээр дүүрэһэн байба.

Республикын чемпион Согто Намжиловтай наадаһан Бальжиев түргэн саг соо шүүгдэшоо. Энэнь 9-дэхи нааданай үедэ болоо һэн. Бусад шатаршадай дундаһаа Игорь Брылев Халудоровые, Анатолий Раднаев «шүүгээб» гэжэ сагһаа урид баясаһан Леоновые бүдэрүүлжэ шадаа. Аха дүү Капитоновууд нааданда ерэнгүй байжа, тус тустаа шүүгдэһэндэ тоологдоо. Энэмнай юун гээшэб гэхэдэ, эдэнэр мүрысөөндэ ерэһэн нүхэдөө тоогоогүй ябадал болоно бэшэ гү?

Юһэдэхи нааданай һүүлээр Намжилов —8, Брылев —6,5, Халудоров 6,5 очкотой, мүрысөөнэй таблицада түрүүшын гурбан һуури эзэлнэ.

Л. ГАРМАЕВА,
мүрысөөнэй судья.

Манай штаткабэшэ фотокорреспондент Владимир Плуттын буулгаһан энэ зураг дээрэ боксернуудые өөрынгөө дүй дүршэлдэ һургажа ябадаг Бадма Жигмитовэй ээлжээтэ һорилго үнгэргэжэ байһыень харанат.

Республикын спортсменүүд, илангаяа боксернууд Бадма Жигмитовые һайн мэдэхэ, таниха гээшэбди. Энэмнай манай республикын боксернуудай дундаһаа эгээл түрүүлэн СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртөө һэм шуу. Тиигэжэ ябахадаа РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, Россин хото городуудаар, мүн хилын саадахи оронуудай ринг дээрэ гоё һайхан нааданда үргэн Буряад ороноо суурхуулжа ерэдэг һэмнай даа.

Мүноо Бадма Бадмажапович бокстой хахасаһан түрүүшын үдэрһөө хойшо өөрынгөө баян дүй дүршэлдэ залуу үетэнние һургажа ябахадаа, өөртөө адли айха һүрдэхые мэдэнгүйгөөр, зүрхэтэйгөөр наадахыень хүмүүжүүлжэ, һургажа ябана ха юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ тэрэ Загарайн районой хүүгэдэй спортын һургуулида ахалагша тренерээр хүдэлнэ.

БЭЛИГТЭЙ ТРЕНЕР

Ага нютагайхид соохоо эгээл түрүүлэн барилдаагаар СССР-эй спортын мастер болоһон Борис Бальжинимаев барилдаанай олбог дээрэ мүрысэхэеэ болиһоор хэдэн жэл болобо. Тиигээшье һаа, тэрэ олоһон баян дүй дүршэлөө ургажа ябаһан эдир үетэндэ дамжуулан үгэнэ. Бүри 1967 ондо Агын хүүгэдэй спортивна һургуулида тренерээр ажаллажа эхилээд, мүнөөдэр хүрэтэр нютагайнгаа эдиршүүлые барилдаанай бэлэн бэшэ орёо нюусануудтай танилсуулна, һургана. Хорин гурбан жэлэй турша соо тэрэнэй хүмүүжүүлһэн барилдаашадай тоо нилээд олон болонхой. Мэргэжэл түгэс илалта тээшэ эрмэлзэжэ ябадаг һурагшадынь республикын, бүхэсоюзна мүрысөөнүүдтэ амжалтатай хабаадалсажа, багшаяа баясуулжа захалаа юм.

Һүүлэй арбаад жэлэй туршада Борис Бальжинимаевич Согто-Хангил нютагта барилдаанай тренерээр ажаллахадаа, урда мэтэ бэлигтэй олон бүхэшүүлые хүмүүжүүлээ. Энэ жэлэй февраль һарада Советскэ Союзай Герой Базар Ринчиногой дурасхаалай шанда хүртэхын түлөө округой нээмэл мүрысөөнэй үнгэргэгдэхэдэ, тренер Борис Бальжинимаевай хүтэлбэри доро Согто-Хангил нютагай команда нэгэдэхи һуури эзэлжэ, дамжуулгын кубогаар шагнагдаа һэн. Үнгэрэгшэ жэлэй эсэс, энэ жэлэй эхин багаар бэлигтэй тренерэй хүмүүжүүлһэн гурбан хүбүүдынь СССР-эй спортын мастерай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Жамса Лхамажапов, Жамса Янжимаев, Эрдэм Дондоков гэгшэд бүхэсоюзна хэдэн мүрысөөнүүдтэ хабаадалсахадаа, шалгарһан юм. Һаяхан округой спортиина олониитэ нютагайнгаа бэлигтэй тренерые «РСФСР-эй физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ зууршалба. Харин Борис Бальжинимаевич түйлаһанаараа һанаагаа амарангүй, эдир барилдаашадые олоор бэлдэхэ талаар хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаһаар. Тон шухалань гэхэдэ, Ага нютагаймнай аха заха барилдаашанай хүмүүжүүлһэн хүнүүд ажабайдалайнгаа бэлэн бэшэ замда урагшаа найдамтай добшадаг. Олонхидынь һургуули һудар хэжэ, мэргэжэлтэй, гэр бүлэтэй болонхойнууд. Нэрэ түрөө үргэн ябана. Һурагшадайнь урагшатай хэрэг Борис Бальжинимаевичай сэдьхэлдэ хододоо баяр түрүүлнэ.

Б. ГАРМАЖАПОВ,
манай корр.

Сэнхир экран

ЧЕТВЕРГ, 26

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35— Футбол. Нүхэд ёһоной уулзалга. Ирландиин ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд наадаха. 11.15—«Здравствуйте, тетя лиса!»— мультфильм. 11.25—«Аяншалагшадай клуб». 12.25— Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга (англи хэлэнэй хэшээлтэй). 13.25— Соносхолнууд. 13.30— Время. 14.00—«И осталось, как всегда, недосказанное что-то...»— телевизионно фильм. 16.45— Ородой хатар. Хатарай уран һайханай бүлгэмэй ансамбльнуудай концерт. 17.35— Эрдэм ухаанай һонин. 18.20 — Татар арадай дуунууд. 18.45—«...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуул». 19.30— Время. 20.00— Соносхолнууд. 20.05 — Дипломатида хабаагүй хөөрэлдөөнүүд. Великобританиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Д. Хэрдтэй хөөрэлдөөн. 20.30 — «Дуун-90». 22.00— Время. 22.30 — Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—«Сэдьхэлэй, энэрхы ябадалай, гуниг гашуудалай дуунууд». 23.25— Хоккей. Дэлхэйн чемпионат Чехословакиин ба Швециин суглуулагдамал команданууд наадаха. 02.00 — Телевизионно шэнэ һониннуудай албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 05.00—«Чернобыль»— телемарафон (1990 оной апрелиин 27-ной 05.00 час хүрэтэр).

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сессиин заседани дээрэһээ ТАСС-ай корреспондентнүүдэй бэшэһэн тоосоон «Эдэ орёо асуудалнууд...» гэһэн гаршагтайгаар газетын мүнөөдэрэй комерой нэгэдэхи хуудаһанда ниитэлэгдэбэ.

Байгша оной апрелиин 23—24-дэ КПСС-эй Центральна Комитедтэ Союзна республикануудай ЦК-нуудай, КПСС-эй крайкомуудай, обкомуудай, хэдэн горкомуудай райкомуудай секретарьнарай зүблөөн болобо.

Буряадай АССР-эй арадай депутадууд дахинаа сугларжа, республикын арбан хоёрдохи зарлалай нэгэдэхи сессиин удаадахи заседани дээрэ хэлсэгдэхэ, асуудалнуудые зүбшэбэ. Энэ заседани дээрэһээ бэшэгдэһэн тоосоон мүн лэ номерто байха.

Кино, театрнуудта

Бурятский драматический театр имени Х. Намсараева
Будамшу — в 19-30.

Русский театр драмы
Лолита — в 19-30.

«Прогресс»
Красный зал—Чаша терпения— в 10, 11-50, 13-40, 15-30, 17-20, 19-10, 21. Зеленый зал — Короткое замыкание — в 9-40, 13-50, 21-30, Стеклянный лабиринт — в 11-40, 15-50, Мудрая царица Мандухай (2 серии)— в 18-10.

«Родина»
Шакалы — в 10, 12, 14, 16, 18-10, 20, 21-50.

«Октябрь»
Непокорная Луиза — в 9-30, Четыре мушкетера (2 серии)— в 11-20, 15-30, 19-30, Четверо против Кардинала — в 14, 18, 21-50.

«Восток»
Фантазеры — в 15-30, О любви говорить не будем — в 17, 19, 21.

«Байкал»
До свидания, дети — в 18-30, 20-30.

ДК «Текстильщик»
Родной ребенок (2 серии)— в 18, 20-30.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень тааха» ба «36-һаа 5-ень тааха» «Спортлотонуудай» 16-дахи тираж.

«45-һаа 6-ень тааха»: 10 — уһан дээрэ бүмбэгөөр наадалга, 14 — академическэ һэлюурдэлгэ, 30—хүндэ атлетикэ, 31—фехтовани, 36—уран һайханай гимнастика, 44—шатар.

«36-һаа 5-ень тааха»: 6—дзюдогоор барилдаан, 9—велоспорт шоссе, 16—мори урилдалгын спорт, 20—далбагата спорт, 32—фигурна һолжоролго. (ТАСС).

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора —2-68-08 зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров — 2-67-81; корректорская —2-33-61; выпускающие —2-35-95: собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск —55-6-99, г. Закаменск —31-61, п. Кырен —91-9-79 п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия —2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901

Газета отпечатана в республиканской типографии издата Бурятской АССР. Директор 2-40-45 Н-03429. Заказ № 97.